

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kulturell kompetens och mångkulturalism i arbetet med familjer

En fenomenologisk studie av socialarbetare

Anton Andersson & Isak Hallebrand

Kandidat SOPB63

VT 2024

Handledare: Dawan Raof

Abstract

Authors: Anton Andersson & Isak Hallebrand

Title: Cultural competence and multiculturalism in family-oriented social work

Supervisor: Dawan Raof

Assessor: Hans Knutagård

Multiculturalism and cultural competence is often discussed within research but a consistent definition of practice regarding these terms is rarely agreed upon. The aim of this phenomenological study was therefore to examine how social workers in Sweden defined and reasoned regarding multiculturalism and cultural competence in their work with families. Six semi-structured interviews with Swedish social workers active in family-oriented work were conducted and later thematically analyzed. Through the thematic analysis one major theme consisting of three sub themes were identified regarding social workers' views on cultural competence. These were described as the "balance of humility and competence", "structural knowledge", "alliance-building knowledge" and "self-consciousness". Furthermore, one major theme consisting of two sub themes regarding social workers' views on the implementation of multiculturalism in their work were identified as "the impossibility of color blindness", "generalization of culture" and "making culture visible". The study's findings have pointed toward an understanding of cultural competence as based on a balance between curiosity and humility on one side, and specified knowledge to help guide the social worker's attention on the other. The findings also contradict the ambition of color blindness discussed in earlier research. By summarizing social workers' actual experiences regarding the work with culture through the lens of phenomenology this study has contributed to a greater understanding of how culture is approached in social work practice.

Keywords: "cultural competence", "multiculturalism" "culture" "cultural humility" "social work"

Innehållsförteckning

1. Bakgrund och Problemformulering	3
1.1 Syfte och frågeställningar	4
2. Tidigare forskning	4
2.1 Kultur inom utbildningen	5
2.2 Hur förhåller sig socialarbetare till kultur?	5
2.3 Definitionen av kulturell kompetens	8
3. Metod	11
3.1 Urval	13
3.2 Metodens tillförlitlighet	14
3.3 Bearbetning och analys	15
3.4 Etiska överväganden	17
4. Teori	19
4.1 Mosaikartad mångkulturalism	20
4.2 Typifiering och det föreliggande syftet	20
4.3 Institutionaliserade roller och vi-relationer	22
5. Analys	23
5.1 Balansgången mellan ödmjukhet och möjligheten att vara kulturellt kompetent	23
5.1.1 Struktur	27
5.1.2 Kunskap för alliansskapande	29
5.1.3 Självkännedom och fördomar	30
5.2 Färgblindhetens omöjlighet	33
5.2.1 Generalisering av kultur	35
5.2.2 Synliggörande av kultur	37
6. Slutdiskussion	40
Referenser	42

1. Bakgrund och Problemformulering

Sverige idag är ett land med en befolkning som tillhör ett flertal olika kulturer och bakgrunder. Hanna Wikström påpekar att runt en fjärdedel av Sveriges befolkning har invandrat inom en generation (Wikström 2013 s.320). En socialarbetare kan därför hävdas behöva möta ett flertal olika kulturer i sitt vardagliga arbete. Kerstin von Brömssen beskriver begreppet mångkulturalitet som ett ofta myntat begrepp i förhållande till beskrivningen av samhällen eller organisationer med många olika kulturella grupper. Begreppet påpekas dock innefatta en viss oklarhet då det berör flera olika perspektiv (Brömssen 2003 s.95f). Begreppet mångkulturalism nyttjas också i förhållandet till olika kulturer och beskrivs av Muslih även detta medföra en viss oklarhet. Muslih sammanfattar dock mångkulturalism som ett ideologiskt system där olika gruppers sociokulturella skillnader erkänns och respekteras. Detta inkluderar dels normer och principer som möjliggör individers rätt till sin kultur, dels politiska strategier från regeringen syftade till att möjliggöra detsamma (Muslih 2017 s.180f). Men vad innebär det faktiskt praktiskt?, Hur kan en socialarbetare förhålla sig utefter den mångkulturella ambitionen i sitt arbete?

Inom socionomutbildningen förespråkas ofta ett professionellt bemötande (se Samhällsvetenskapliga fakulteten, Lunds Universitet 2018) men hur detta definieras är inte alltid klart. Vidare kan en ännu större oklarhet framstå kring vad ett professionellt bemötande innebär i förhållande till mångkulturalism och mötet med olika kulturer. Ett begrepp som förekommer frekvent inom forskningen kring det sociala arbetet med olika kulturer är kulturell kompetens (se Volckmar-Eeg & Enoksen 2020; Azzopardi & McNeill 2016; Danso 2018). Även inom detta begrepp förekommer dock en stor oklarhet då exempelvis Maria G. Volckmar-Eeg och Elisabeth Enoksen (2020) påpekar att det saknas enighet kring vad kulturell kompetens innebär och om det går att uppnå (Volckmar-Eeg & Enoksen 2020). Detta väcker därför intresset att undersöka hur kulturell kompetens faktiskt upplevs och eventuellt appliceras av socialarbetare.

En sfär där kultur särskilt kan bli intressant är inom familjen. Inom familjen förekommer det flertal dimensioner där kulturen kan komma i uttryck. Marc H. Bornstein (2012) påpekar hur kultur påverkar föräldraskap. Bland annat påpekas kultur påverka hur föräldrarnas förhållningssätt gentemot barnen och vilka beteenden de vill framhäva hos dem (Bornstein 2012)

s.216). Därav finner vi ett särskilt intresse i att undersöka hur socialarbetare som är yrkesverksamma med familjer som målgrupp förhåller sig till mångkulturalism och kulturell kompetens.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är därmed att bilda en förståelse över hur familjebehandlare förhåller sig professionellt i relation till mångkulturalism och kulturell kompetens. Detta görs utifrån följande frågeställningar. “Hur resonerar socialarbetare kring mångkulturalism i sitt arbete?” “Upplever socialarbetare att en anpassning av sitt förhållningssätt utefter familjers kultur och bakgrund är relevant för att upprätthålla ett professionellt bemötande?” “Hur upplever socialarbetare ett kulturellt kompetent bemötande?”

2. Tidigare forskning

Forskningsläget kring både kultur och mångkulturalism är stort. Det kan därför hävdas omöjligt att inom ramen för denna uppsats att rättvist redogöra för det totala läget kring kultur och mångkulturalism. Vår översikt kring den tidigare forskning har, i avsikt att försöka skapa en rättvis bild, därför avgränsats till begreppen kulturell kompetens och mångkulturalism i kontexten av arbetet med människor. Vi har även valt att kategorisera den tidigare forskningen utifrån tre kategorier. Dessa beskrivs vara hur kultur diskuteras inom utbildning, hur socialarbetare förhåller sig till kultur, samt hur begreppet kulturell kompetens definieras och diskuteras i forskningen. Vid sökningen av artiklar har främst söktjänsten LUBsearch använts. Söktermer som har nyttjats är: “cultural competenc*” “multicultural*” “social work*” “Culture” “definition” “color blind*” “education”. Utöver detta har även referenser i artiklar med relevans nyttjats för att hitta fler artiklar kring liknande ämne. Vid sökningen har även artiklar filtrerats utefter academic journals samt peer review, för att säkerhetsställa materialets tillförlitlighet.

2.1 Kultur inom utbildningen

För att introducera hur kultur uppfattas kan det anses relevant att undersöka hur kultur diskuteras i utbildningen kring socialt arbete. Chastity Owens och Milam Brooks (2023) diskuterar begreppet kulturell kompetens i samband med hur kursplaner inom amerikanska utbildningar för socialt arbete lär ut antirasism. Kursplanerna kategoriserades sedan utefter tre kategorier vilka beskrev huruvida rasism uppmärksammades eller inte. Utifrån kategoriseringen konstaterades det finnas en brist i huruvida planerna uppmärksammade rasism, något som konstateras problematiskt då socialt arbete inkluderar mötet med olika kulturer och etniciteter (Owens & Brooks 2023).

Utbildning kring rasism och etnicitet diskuteras vidare i en svensk kontext av Linda Lill och Helene Jacobson Pettersson (2019). Artikeln syftar till att undersöka hur etnicitet är förstådd som ett utbildningsämne och hur etnicitet konceptualiseras i utbildningen kring socialt arbete (Lill & Jacobson Pettersson s. 35f). Lill och Jacobson Pettersson beskrev att det på flera universitet fanns en avsaknad i läroplanen kring att fokusera på mångfald (ibid s. 40). Utifrån lärarnas perspektiv är etnicitet strukturell och det var viktigt för eleverna att förstå. Men i undervisningen så sker lärandet utifrån individuella och upplevelsebaserade perspektiv medan teori och metod kring etnicitet bara har en liten del i den faktiska undervisningen (Ibid, s 40ff). Utbildningen som helhet hävdas behöva på ett tydligare sätt framföra kunskap som utvecklar studenterna sociala perspektiv kopplat till etnicitet och hur man bemöter migranter med annan kulturell bakgrund. Lill och Pettersson framför att strategier kring att hålla ihop och främja jämlikhet i ett mångfaldighetsamhälle som vi lever i, kräver att socialt arbete är i framkant med kompetenta socialarbetare som har kunskap kring att bemöta etniciteter och migration så att alla människor i landet känner sig inkluderade (ibid s 43).

2.2 Hur förhåller sig socialarbetare till kultur?

Vidare diskuteras inom forskningen ett flertal olika exempel på hur kultur uppfattas och nyttjas i arbetet med människor. Yoosun Park (2005) diskuterar i sin artikel hur begreppet kultur används kopplat till socialt arbete. Studien tar upp hur kultur beskrivs och distribueras utifrån diskursen kring socialt arbete. Kulturbegreppet är i centrum kring diskussioner gällande till exempel

mångfald och mångkulturalism. Utifrån Parks artikel beskrivs begreppet kultur inte inneha någon entydig definition (Park 2005 s.12). Park nyttjar kulturkritikern Stuart Hall som hävdar att kulturbegreppet inte har en entydig och oproblematisk definition. Konceptet kultur blir därför ett svårdefinierat begrepp. Detta tydliggörs vidare då Park hänvisar till Wrights, som är en antropolog, artikel kring kultur som framförde att kulturbegreppet har 164 definitioner (ibid s, 13). Park förklarar dock att diskursen kring socialt arbete förklarar begreppet kultur som en markör för skillnad. Begreppet kultur har även ersatt begrepp som ras och etnicitet, främst för att kultur beskrivs som mindre kontroversiell än de andra begreppen. Utifrån diskursen kring socialt arbete benämns kultur oftast kring personer med mörkare hudton. Dessutom är kulturbegreppet utifrån diskursen ett operationaliserat mått på bland annat etnisk status som är tänkt som en kunskapsmassa (ibid s. 29).

Kring hur kultur kan tolkas och användas i olika sammanhang presenterar Rachel Simon-Kumar et al. (2017) i sin studie baserad på våldspreventionsarbete i Nya Zeeland ett perspektiv på hur kultur kan nyttjas som resurs. I deras studie påpekas att multikulturalism utifrån västvärldens syn ibland tolkas som motsägande för kvinnors rättigheter. Simon-Kumar et al. ifrågasätter dock detta genom att påpeka hur kultur kan ses som en resurs snarare än en anledning till våld. Utifrån en tematisering av yrkesverksammas upplevelser inom det våldspreventiva arbetet identifieras ett tema vara mobilisering av kultur. Denna mobilisering delas upp i fyra olika aspekter benämnda som familjefokus, engagerande av männen i familjen, mikrointerventioner samt ett nyttjande av kulturella troper. Nyttjandet av kulturella troper ansågs i sin tur vara användbart för att bygga förtroende och bemöta de barriärer som kunde uppstå i arbetet exempelvis på grund av att hjälp mot våld ansågs gå emot familjernas tro. Utifrån detta påpekar Simon-Kumar et al. vikten av att inte endast se kultur som något negativt och förtryckande utan istället se hur kultur kan nyttjas för att bidra till förändring (Simon-Kumar et al. 2017).

Uppmärksammandet av kultur som något positivt är dock något som många socialarbetare i Sverige inte hävdas använda sig av. Barzoo Eliassi (2015) beskriver hur flera socialarbetare kulturaliserar människor utifrån deras invandrarbakgrund (Eliassi 2015 s. 560). Eliassi förklarar därför att det finns en risk kring att det som socialarbetaren ser som negativt med klienten kopplas till kultur, medan socialarbetarens egna beteenden ses som normativa och därför inte

kopplas till kultur. Eliassi förklarar att flera socialarbetare har en stereotypisk syn på vissa kulturer som till exempel muslimska kulturer (ibid s. 562ff). Eliassi beskriver vidare att socialt arbete i Sverige måste ompröva sina tankar kring de kulturella ramar man sätter upp som skapar en vi och dem känsla. Det sociala arbetet i Sverige beskrivs vidare ofta påpekas jobba kring färgblindhet utan ett beaktande av personers kultur och etnicitet i sina bedömningar. Men i studien kunde man tydligt se att personer i socialt arbete kopplar klienterna i stora drag till vilket land och kultur de kommer från. Socialt arbete i Sverige påpekas därför behöva uträtta de vardagliga ojämlikheter som produceras inom socialtjänsten eftersom klienter med annan kulturell bakgrund blir bemötta annorlunda (ibid s. 569).

Utifrån en mer generell diskussion kring färgblindhet förklarar Jonas De Keersmaecker et al. (2024) att personer i samhället har olika syn på hur man ska bemöta olikheter som människors bakgrund, etnicitet eller kultur (De Keersmaecker 2024 s.71). Vissa människor tycker att färgblindhet är en bra approach kring att bemöta människor eftersom de inte tycker att människors hudfärg eller bakgrund ska tas i beaktande. Vidare beskrivs det andra lägret av människor förespråka mångkulturalism. Mångkulturalismen påpekas förespråka att människors bakgrund bör tas i beaktande och inte ignoreras. De Keersmaecker et al. skriver att både mångkulturalismen och färgblindheten strävar efter att ingen kulturell grupp bör vara central i samhället utan alla ska hållas lika högt. Färgblindhet och mångkulturalism beskrivs därför ha liknande mål inom vissa områden (ibid). Dock beskriver De Keersmaecker et al. att det har framkommit kritik mot färgblindhetens anhängare då färgblindhet kan leda till ojämlikhet i västerländska samhällen. Detta då ett ignorande av att se hudfärg eller bakgrund riskerar att vidmakthålla och förneka den rasism som finns i den västerländska världen (ibid).

Hur en socialarbetare bör välja att bemöta en person utifrån exempelvis kultur och religion finns det alltså skilda meningar kring. Barzoo Eliassi (2017) beskriver i ytterligare en artikel att det svenska sociala arbetet utifrån oftast beskrivs jobba med att bemöta folk färgblint och på så sätt främja jämlikhet och rättvisa (Eliassi 2017 s.7). Eliassi förklarar dock att flera socialarbetare ser skillnader kring människor i form av religion och etniska skillnader. Socialarbetare beskrivs även påverka och strukturera en hierarki kring kulturer där människor med härkomst från till exempel en muslimsk bakgrund anses vara bakåtsträvande på grund av kulturen (ibid s.7). Eliassi

beskriver också att socialt arbete i Sverige inte inser att verksamheten diskriminerar och framför etniska stereotyper. Även om det har visat sig i tidigare forskning att Sveriges socialarbetare ofta bedömer klienter utifrån deras kultur (ibid. s.9). Eliassi beskriver därför att det svenska samhället inte alls förhåller sig färgblint till människor (ibid s.23). Istället beskriver Eliassi att den kulturalisering som sker kring människor gör att de strukturella ojämlikheterna som finns i det svenska samhället inte blir identifierade. Eliassi väljer även att beskriva kulturaliseringen av människor som färgblind rasism där man rättfärdigar ojämlikheter för stigmatiserade grupper i samhället (ibid. s.29). Eliassi beskriver att det behövs en förändring kring det sociala arbetet i Sverige och för att bemöta problemet att det sociala arbetet reproducerar det privilegierade systemet som upprätthåller ett förtryckande av människor från andra kulturer (ibid. s.31).

2.3 Definitionen av kulturell kompetens

Även om kulturell kompetens diskuteras ofta inom forskningen råder en stor oenighet kring vad det innebär. Maria G. Volckmar-Eeg och Elisabeth Enoksen (2020) diskuterar avsaknaden av en tydlig gemensam definition över begreppet och påpekar fyra stycken huvudsakliga problematik bakom operationaliseringen av begreppet. Den första problematiken handlar om vilka brukare som bör identifieras som i behov av ett kulturellt kompetent förhållningssätt. Denna identifikation påpekas skilja sig bland socialarbetare då vissa exempelvis utgår från specifikt avgränsade grupper, medan andra anser det nödvändigt då en brukare tillhör en annan kultur än en själv (Volckmar-Eeg & Enoksen 2020 s.110f). Den andra problematiken berör i sin tur vilka delar av kultur som bör uppmärksammas och anpassa sig efter. Detta grundar sig samtidigt i definitionen av kultur då vissa socialarbetare betonar mångfald och varians inom kulturer medan andra betonar en homogenitet. Ett problem om hur stort fokus kulturen bör få är därför också en oklarhet då vissa socialarbetare hävdar att ett för stort fokus på kultur riskerar att missa individuella aspekter, (ibid. s.112ff). Den tredje problematiken som lyfts handlar om hur socialarbetaren bör bemöta de kulturella delarna. Öppenhet, förmåga att lyssna och känna empati är färdigheter som nämns av flera socialarbetare som viktig. Utöver detta påpekas bland annat erfarenhet, och utmanandet av sina egna värderingar som viktigt i bemötandet av andra kulturer. Denna färdighet till öppenhet och reflektion beskrivs dock samtidigt som en utmaning då

kulturella aspekter kan krocka med den professionella etiken. Det kan därför uppstå problem att balansera brukarens kulturella åsikter med möjliga interventioner. Den sista problematiken anges vara att kulturell kompetens påverkas av organisationens förutsättningar, vilket i sin tur försvårar en tydlig operationalisering ytterligare (Volckmar-Eeg & Enoksen 2020).

Som resultat av begreppets oenighet väcks även en del kritik mot begreppet. Yvonne M. Johnson och Shari Munch (2009) diskuterar begreppet och påpekar att konceptet kulturell kompetens på många sätt inkluderar motsägande aspekter i förhållande till socialt arbete. Exempelvis kritiserar möjligheten att faktiskt ha kunskap om kultur. Vidare skiljer sig tanken om att inneha kulturell kompetens från ambitionen att lära sig av klienten. Samtidigt påpekas medförandet av kulturell kategorisering innebära en stereotypifiering vilken bortser från det unika hos individen (Johnson & Munch 2009).

Även Corry Azzopardi och Ted McNeill (2016) påpekar att det saknas specifikt etablerade praktiker kring kulturell kompetens. Azzopardi och McNeill menar samtidigt på att det är av vikt att hitta en balans i förhållningssättet kring kultur då kulturens signifikans varken bör ses som för avgörande eller för irrelevant. Som resultat av den kulturella kompetensens oklarhet föreslår Azzopardi och McNeill istället ett eget ramverk där kulturell medvetenhet betonas framför kulturell kompetens. Inom detta ramverk poängteras istället vikten av bland annat evidensbaserad kunskap och en kritisk självmedvetenhet. Kunskap grundad i forskning påpekas som användbart men samtidigt betonas vikten av att aldrig se denna som absolut då detta medför en risk för falska antaganden eftersom individer alltid skiljer sig från generaliserade grupper. Istället bör kunskapen kombineras med nyfikenhet och lärande från brukarna själva. Kunskap som dock påpekas vara användbar handlar bland annat om grupperns historia och kännedom om ojämlikhet och hur grupper diskrimineras.(Azzopardi & McNeill 2016 s.278). Samtidigt konstateras dock vikten av ett hänsynstagande till flertalet aspekter som kan samspela i förståelsen för en brukares situation, därav föreslås både intersektionella, postmodernistiska och strukturella perspektiv som användbara. Vidare betonas även vikten av att reflektera kring ens egen bakgrund, fördomar och värderingar som viktig för att kunna utföra vad som beskrivs som ett kulturellt medvetet arbete (Azzopardi & McNeill 2016).

Ransford Danso (2018) ifrågasätter dock mycket av den kritik som formuleras mot kulturell kompetens. Kritiken som Danso lyfter i syfte att ifrågasätta liknar den kritik som nämnts ovan och handlar till stor del om den kulturella kompetensens mångtydighet, risk att bli stereotypiserande samt hur den kan upplevas motsäga det moderna sociala arbetets ambition (Danso 2018). I mycket av den lyfta kritiken påstås kulturell ödmjukhet vara ett alternativ att föredra framför kulturell kompetens. Danso argumenterar dock för att ödmjukheten inte behöver ses som en motsats utan kan ses som en del av kompetensen (Danso 2018 s.418). I sitt ifrågasättande av kritiken menar Danso att kulturell kompetens inte bör påpekas som omöjligt att införskaffa. Danso gör istället en distinktion mellan att ha kunskap om kultur och kunskap för att jobba med kultur, där det föregående anses problematiskt och oenigt med kulturell kompetens och det senare anges vara att föredra. Denna kompetens bygger istället på att anpassa sig till olika kulturer respektfullt och genom detta bland annat undgå från kulturella aspekter vilka kan påverka mötet med klienterna negativt (Danso 2018 s.420). För att åstadkomma detta krävs enligt Danso en medvetenhet och viss kunskap om kulturer (ibid s.422). Vidare påpekas ett utvecklande av medvetenhet om mångfald också vara nödvändig för att kunna visa ödmjukhet inför den (ibid. s.424). Danso konstaterar därför att även om den del av kritiken är rättfärdigad så påpekas mycket av kritiken inte bero på kulturell kompetens i sig utan den specifika definition som kritiken riktar sig mot. Danso förespråkar därför ett användande av kulturell kompetens som han menar bör innefatta ett nyttjande av ödmjukhet, intersektionalitet och anti-oppressive practice (Danso 2018).

Omar Mohamed (2024) är också inne på vikten av kunskap kring kultur i sin artikel. Mohamed beskriver kulturkompetensen hos socialarbetaren som väldigt viktig . Mohamed argumenterar för att kulturkompetensen ska få en större roll i socialarbetares utbildning i England eftersom det är en viktig aspekt när man jobbar med utsatta familjer. Mohamed beskriver även att socialarbetare som kommer från en annan kulturell bakgrund kan göra stor nytta genom att dela med sig av sina kunskaper, och utbilda kring kulturen. Mohamed framför även vikten av att i den engelska kontexten utveckla socialtjänsten för att bli mer lämplig och lättillgänglig för alla kulturer (Mohamed 2024 s 23).

3. Metod

Vår studie har en kvalitativ ansats eftersom vi var intresserade av att undersöka socialarbetares egna öppna uppfattningar kring mångkulturalism och kulturkompetens kopplat till arbetet med klienter. Eftersom vi var intresserade av socialarbetarnas egna syn nyttjade vi vetenskapsteorin fenomenologi. Schütz (1999) är känd inom fenomenologin och förklarar att allt som händer kring en människa tolkas alltid i relation till sig själv och utifrån ens egna subjektiva erfarenheter i livet (Schütz 1999 s.41). Vidare argumenterar Schütz för att det fenomenologiska perspektivet är viktigt inom samhällsvetenskapliga studier då det är viktigt att studera olika människors subjektiva synsätt. Människor kan tolka samma situation olika eftersom varje individ har en uppfattning om sin verklighet kring dess värden och ting. Utifrån en tillämpning av fenomenologin i samhällsvetenskapliga studier fångas människors olika perspektiv upp och tolkningar som gör att man får en bred uppfattning kring fenomenet som undersöks (ibid s.62f). Genom att applicera ett fenomenologiskt synsätt på vår studie ville vi därför förstå hur socialarbetare själva uttrycker och uppfattar den eventuella vikten i att ha kunskap om folks kulturer när de möter klienter. Samt om ifall de anpassar sitt förhållningssätt utefter personens kultur.

När vi intervjuade personer i vår studie använde vi oss av semistrukturerade intervjuer. Bryman (2018) beskriver semistrukturerade intervjuer utifrån att man på förhand bestämmer specifika områden som man vill beröra under intervjun. Intervjupersonen har dock en stor frihet kring hur frågorna besvaras, därför ska frågorna kring de olika teman vara relativt öppna (Bryman 2018, s 563). Eftersom vi var intresserade av socialarbetarnas egna upplevelser kring vad ett professionellt bemötande innebär, valde vi semistrukturerade intervjuer. Genom semistrukturerade intervjuer gavs socialarbetaren möjlighet att svara fritt eftersom frågorna vi ställde var öppna. På så sätt kunde deras egna perspektiv och upplevelser kring sitt egna förhållningssätt gentemot mångkulturalism och kulturkompetens framhävas. Under intervjuerna fanns det dock tillfällen där vi behövde förtydliga våra frågor kring definitionen av mångkulturalism, då det saknades förståelse hos respondenterna kring begreppet. Detta medförde att vi vid vissa av dessa tillfällen behövde ge exempel och strukturera frågorna annorlunda för att få fram intervjupersonens egna uppfattning. Detta skulle möjligtvis kunna sänka svarens

trovärdighet då det hade kunnat innebära att intervjupersonerna blev inledda på vissa specifika områden istället för att intervjupersonen fick berätta fritt kring våra öppna frågor.

Bryman (2018) förklarar hur en intervjuguide utformas och tar upp att det är viktigt att beskriva vilka områden som ska täckas. Utöver detta påpekas det viktigt att frågorna är utformade så att forskaren får information kring personens upplevda värld (Bryman 2018 s.565). Under våra intervjuer nyttjades en intervjuguide där olika områden som vi ville belysa inkluderades. Dessa teman kretsade kring mångkulturalism, kulturkompetens, och om organisationen påverkar hur socialarbetaren jobbar utifrån dessa två begrepp.

Vi valde dessa områden eftersom vi, grundat i vårt syfte och begrepp som vi funnit inom den tidigare forskningen, var intresserade av hur socialarbetare inom familjebehandling och familjerådgivning tog begrepp som kulturkompetens och mångkulturalism i beaktande när man bemöter klienter. Exempel på frågor som inkluderades i vår intervjuguide kring mångkulturalism var “Är ambitionen om mångkulturalism något som påverkar ditt professionella bemötande, hur då?”. Vidare frågade vi även “Är kulturell färgblindhet något att eftersträva, eller anses det av dig som viktigt att uppmärksamma kulturer?”. Inom begreppet kulturkompetens formulerades några av våra frågor likt följande exempel. “Hur skulle du definiera begreppet kulturkompetens?” “Hur påverkar din organisation din förmåga att vara kulturellt kompetent?” Under intervjuerna försökte vi ställa så öppna frågor som möjligt för att inte påverka eller leda personerna till att svara på ett visst sätt. Schütz (1999) förklarar att inom samhällsvetenskap ska man sträva efter att vara opartisk när studier genomförs, vilket är svårt eftersom alla människor är egna individer med egna erfarenheter kring saker. Men genom att alltid vara kritisk och ifrågasättande till det material man samlat in tar forskaren en opartisk ställning (Schütz 1999 s.64f). Våra följdfrågor har därför försökt ställas utifrån en objektiv, problematiserande och förtydligande synpunkt i ambitionen av att försöka minska det egna intressets styrning av följdfrågorna.

3.1 Urval

Vår utgångspunkt kring studien var att rikta oss åt familjebehandlare i våra intervjuer. Detta då ett fokus på en yrkesgrupp skulle möjliggjort en enklare jämförelse mellan personernas olika synsätt jämfört med om man har socialarbetare från flera olika yrkesgrupper. Socialarbetare kan ha olika sätt att jobba på beroende på yrkesgruppen. Familjebehandlare möter samtidigt familjer som fått bistånd då familjerna har olika problem, vilket möjliggör undersökningen av en socialarbeters syn på kultur i förhållandet med familjer. I vår studie valde vi därför att använda oss av ett målstyrt urval. Bryman (2018) beskriver att målstyrda urval utformas utefter att personer väljs ut strategiskt efter kriterier så att forskningsfrågorna är relevanta till personen som ska svara på frågorna (Bryman 2018, s 496f). Vi valde därför att först skicka ut mail till familjebehandlarenheter och till enheternas chefer där vi introducerade vår studie. I detta mail presenterade vi först våra namn och att vi skriver en kandidatuppsats på Lunds universitet. Efter att ha presenterat våra namn förklarade vi att vi var intresserade kring hur familjebehandlare definierar ett professionellt förhållningssätt till kultur och att vi sökte familjebehandlare som ville ställa upp på intervjuer. Vi beskrev även att intervjuerna skulle pågå i cirka en timme. Vi fick relativt få familjebehandlare som hörde av sig kring att ställa upp på intervju, därför utökade vi vår urvalsram till familjebehandlare, familjerådgivare och socialrådgivare som jobbar nära inpå familjer. Efter att vi utökade vår urvalsram skickade vi ut samma mail till enheter som jobbar med familjerådgivning och socialrådgivning riktat mot familjer. På dessa enheter samt familjebehandlingsenheterna fick vi ihop sex stycken intervjuer där tre stycken var familjebehandlare, en var familjerådgivare och två stycken jobbade som socialrådgivare kring familjer. Vi kommer gemensamt att beskriva familjebehandlarna, familjerådgivaren och socialrådgivarna som socialarbetare under studien. Dessa socialarbetare var yrkesverksamma inom fyra olika kommuner i södra Sverige. Efter att vi fått ihop vårt urval till studien valde vi att skicka ut informationsbrev till alla intervjupersoner där vi återigen beskrev vilka områden intervjuerna skulle belysa och att intervjuerna skulle ta cirka en timme. Eftersom vi har personer med olika yrkestitlar i vår studie kan det få en påverkan på våra resultat. I olika yrkesroller kan man ha olika sätt att jobba på vilket kan påverka socialarbeters förhållningssätt. En stor skillnad mellan de yrkesgrupperna vi intervjuade är att familjebehandling ges endast som bistånd, medan både familjerådgivning och socialrådgivning är biståndslösa. En familje- eller socialrådgivare möter oftast familjer i en tidigare process än familjebehandlare vilket kan göra

att de därför förhåller sig och arbetar med familjer på ett annorlunda sätt än en familjebehandlare.

Utifrån urval diskuterar Bryman (2018) även urvalsstorlekar i kvalitativ forskning och menar att det i början av en undersökning kan vara svårt att avgöra hur många personer man ska intervjua för att lyckas samla in tillräckligt med material som kan användas i studien (Bryman 2018 s, 506). Utifrån att vi skulle skriva en kandidatuppsats behövde vi tänka på den korta period vi hade. Därför valde vi att intervjua sex personer då vi ansåg att detta var tillräckligt för att samla in tillräckligt mycket information kring de olika teman vi undersökt.

3.2 Metodens tillförlitlighet

Det är viktigt att vi som skriver kan visa på våra resultats relevans och att det utifrån intervjuerna tydligt går att visa på att det som kommit fram i studien är tillförlitligt. Bryman (2018) beskriver ett flertal begrepp som är relevanta för kvalitativ forskning. Två av dessa begrepp som kan appliceras på vår studie är trovärdighet och överförbarhet. Trovärdighet beskrivs handla om att forskaren kan hitta sammanhang ur sin empiri som kan appliceras på den breda verkligheten som kan accepteras av andra människor i samhället. Trovärdighet handlar både om att forskaren har hållit sig till de regler som finns när man forskar och att resultaten som konstateras i forskningen rapporteras till personerna vars sociala verklighet man har studerat. Detta för att få det bekräftat att tolkningen och uppfattningen kring den sociala verklighet som de beskrivit gjorts på rätt sätt (Bryman 2018 s.467f). Överförbarhet handlar om att forskaren kan hitta egenskaper i studien som är gemensamma utifrån den grupp människor som undersökts, och om dessa egenskaper är överförbara om en studie hade gjorts i en liknande kontext (ibid.). För att kvalitativa studier enklare ska kunna överföras till andra liknande studier uppmanas inkludering av fylliga och täta beskrivningar i studien. På så sätt skapas en bred databas som gör det enklare att bedöma överförbarheten jämfört med om studien istället valt att ta upp unika händelser eller aspekter av den sociala verkligheten som är svår utifrån överförbarheten att sätta in i och jämföra med andra studier (ibid).

Utifrån begreppen trovärdighet och överförbarhet har vi utifrån vår studie tänkt och reflekterat kring hur vi tolkar den sociala kontexten som socialarbetarna förmedlar. När vi tematiserade och refererade kring vad socialarbetarna sagt behövde vi titta på kontexten och frågan som socialarbetaren svarat på så att vi inte tar citat som socialarbetarna sagt ur kontext. Det är därför viktigt att när vi refererar kring ett begrepp eller citat som socialarbetaren sagt, att vi tydligt i referatet visar och beskriver hur vår tankegång har gått utifrån tematiseringen och vårt referat. Genom att vara tydlig och koncis med detta är det enkelt för läsaren att följa vår tankegång, vilket gör studien mer pålitlig i andras ögon. Utifrån trovärdigheten valde vi även att inte välja ut teori och begrepp förrän efter att vi intervjuat och transkriberat personernas svar. Detta för att inte gå in i intervjuerna med ett perspektiv och att försöka få intervjupersonerna att svara på ett visst sätt. Vi valde även att koda och tematisera intervjuerna var för sig. Detta för att sedan jämföra hur vi kodat och tillsammans välja ut teman ur empirin som passar det vår studie undersöker. Genom detta tillvägagångssätt kunde vi öka tillförlitligheten kring det vi båda hade identifierat som trovärdiga teman. I studien har vi i analysen kopplat tidigare forskning till våra intervjupersoners svar. Utifrån dessa jämförelser kan läsaren följa huruvida våra teman kan styrka eller ifrågasättas gentemot forskningen. Detta avser att stärka trovärdigheten. Under vissa intervjuer behövde vi förtydliga definitionen av mångkulturalism för att vissa socialarbetare saknade en förståelse kring begreppet. Man kan därför hävda att svarens trovärdighet sänks eftersom vissa socialarbetares svar kan ha påverkats av våra exempel. I studien har även flera yrkesgrupper intervjuats. Detta kan påverka överförbarheten i studien negativt eftersom urvalets yrkesgrupper jobbar på olika sätt. Eftersom yrkesgrupperna jobbar på olika sätt kan det vara svårt att definiera en enhetlig grupp vilket försvårar en jämförelse och överföring av resultat till andra grupper.

3.3 Bearbetning och analys

Under intervjuerna använde vi en diktafon för att spela in samtalen. Detta för att intervjuerna inte skulle lagras på en mobil eller dators molntjänst vilket hade kunnat riskera att personuppgifter kring intervjuerna läckts. Efter att vi spelat in alla intervjuerna på diktafonen valde vi att transkribera intervjuerna.

Efter att vi transkriberade intervjuerna från diktafonen till datorn i text bearbetade vi datan. Bryman (2018) förklarar att intervjuer med öppna frågor måste koda av forskarna för att man senare ska kunna analysera sitt material kvalitativt. Bryman beskriver också att öppna intervjuer lämnar rum för att forskarna som samlar in och kodar materialet kan feltolka svar, därför är det viktigt att granska svaren i kodningen (Bryman 2018, s 259). När vi tittade på våra transkriberade intervjuer valde vi att koda dem var för sig för att sedan jämföra våra teman med varandra, på så sätt minskade vi risken för individuella missförstånd bland svaren. Vid kodningen matchades temana delvis till begrepp som presenterats i den tidigare forskningen och på så sätt kunde vi hitta teman kring begreppen mångkulturalism och kulturkompetens som berördes av socialarbetarna. Under de faktiska intervjuerna frågade vi samtidigt om respondenternas svar emellanåt. Detta för att se till att vi inte feltolkade intervjupersonerna. Om vi exempelvis ställde en öppen fråga till en av våra intervjupersoner och vi inte var helt säkra på deras svar, ställde vi därför följdfrågor som “förstår jag dig rätt?”. På så sätt fick vi en klarhet om vi tolkat intervjupersonerna rätt eller fel.

Efter att vi kodade datan utifrån transkriberingarna så valde vi att tematisera innehållet. Bryman (2018) förklarar tematisk analys som en av de vanligaste sätten att jobba kring kvalitativa data. Temana identifieras utifrån forskarnas datainsamling och forskningens frågeställningar. En central del inom tematisk analys är att hitta likheter, skillnader och mönster i materialet (Bryman 2018 s.702ff). Genom att använda detta tillvägagångssätt kunde vi identifiera mönster kring hur intervjupersonerna såg på ett tema och om deras diskussioner var liknande, eller om de skilde sig åt. När vi gjorde en tematisk analys utgick vi från begreppen mångkulturalism och kulturkompetens. Utifrån mönster kring likheter och skillnader i svaren fick vi på så sätt en tematisering kring hur socialarbetare förhöll sig till dessa begrepp.

Efter att vi identifierat teman under begreppen mångkulturalism och kulturkompetens valde vi vilka teorier och begrepp som vi kunde applicera utifrån vårt empiriska material. Bryman (2018) beskriver att en studie utifrån ett abduktivt tänkande använder en teori och dess begrepp för att få en förståelse över det som har studerats och vad det empiriska materialet i studien sagt. Bryman förklarar att det samtidigt är viktigt att man inte tappar intervjupersonernas egna bild som de själva beskrivit under intervjuerna. Utan abduktionen är till för att få en förståelse för

personernas sociala verklighet utifrån deras synsätt och perspektiv (Bryman 2018, s 478f). Vi nyttjade på så sätt abduktivt förhållningssätt då vi utifrån det empiriska materialet försökte hitta relevanta teorier som på ett passande sätt kunde representera intervjupersonernas perspektiv.

3.4 Etiska överväganden

Eftersom vi gör en kvalitativ analys där vi intervjuat människor var det viktigt att vi under hela studiens gång reflekterade kring etiska överväganden. Sara Eldén (2020) tar upp etikprövningslagen som omfattar forskning som görs på människor. Utifrån etikprövningslagen får forskning bara bedrivas ifall den utförs med respekt utifrån människovärdet. De mänskliga rättigheterna samt grundläggande friheter ska också tas i beaktning när en studie etikprövas. Utifrån etikprövningslagen finns det sex punkter som måste tas hänsyn till. Om någon av dessa punkter uppfylls behövs studien etikprövas. Eldén förklarar att utifrån samhällsvetenskapliga studier är punkterna ett, två och fyra relevanta beroende på vad man undersöker (Eldén 2020). Punkt ett tar upp behandling av känsliga personuppgifter som bland annat innefattar ras eller etniskt ursprung, religiös eller filosofisk övertygelse, politiska åsikter, hälsa, en persons sexuella läggning eller sexualliv, medlemskap i fackförening, biomedicinska och genetiska uppgifter som entydigt identifierar en person. Punkt två innefattar behandling av personuppgifter kring lagföreträdelser som omfattar domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel, administrativa frihetsberövanden eller brott (ibid). Punkt 4 handlar om du som forskare utför en metod som är utformad för att skada forskningspersonen fysiskt eller psykiskt. I denna punkt ingår även om det finns en uppenbar risk att försökspersonen skadas psykiskt eller fysiskt (Eldén 2020, s 33ff). Utifrån dessa punkter går det att konstatera att vår studie inte inkluderat känsliga personuppgifter kring intervjupersonerna och studien har inte syftat på att skada personerna psykiskt eller fysiskt. Punkt två som tar upp personuppgifter kring brott är inte relevant till vår studie eftersom vi inte tagit del av sådana uppgifter.

Eldén (2020) förklarar även studentundantaget som betyder att studenter som utför studier inom grund eller avancerad nivå på sina program inte ska etikprövas (Elden 2020 s.37). Trots detta var det viktigt att vi tittade utifrån de etiska aspekterna kring vår studie. Vi gjorde det därför tydligt för intervjupersonerna att vi inte kommer samla in personuppgifter som till exempel deras namn

eller vad för organisation de jobbar på. Vi informerade dock om inkluderingen av deras yrkestitel för att visa vilka yrkesgrupper vi har intervjuat vilket de har gett samtycke till, både skriftligt och muntligt.

Eldén (2020) beskriver också de fyra forskningsetiska principerna som finns inom samhällsvetenskaplig forskning. Den första principen är informationskravet som handlar om att personerna i studien ska få information om studiens syfte. Andra principen är samtyckeskravet som handlar om att deltagaren i studien själv har rätt att bestämma kring sin medverkan. Tredje principen kallas konfidentialitetskravet och tar upp att alla personuppgifter som samlas in kring personerna ska förvaras på ett sätt som gör att obehöriga inte kan ta del av dem. Den sista principen nyttjandekravet handlar om att uppgifterna som samlas in bara får användas studiens ändamål. Uppgifterna som samlas in får alltså inte användas till något som personerna inte gått med på (Eldén 2020, s 30ff). I vår studie skickade vi ut ett informationsbrev till personerna som intervjuades så att de fick en bild över vad vi är intresserade av. Vi skickade även ut samtyckesblanketter som personerna skrev under. Vi fick även ett muntligt samtycke. Kring samtyckesblanketterna beskrev vi även tydligt att vi inte kommer ta med deras personuppgifter som kan koppla det som har sagt i intervjuerna till dem, samt att informationen som vi samlat in bara kommer att användas utifrån syftet i vår studie. Gällande konfidentialitetskravet har vi även agerat för att förvara personuppgifterna på ett säkert sätt. Dels spelades alla intervjuer in på en diktafon, vilket gjorde att ljudinspelningen aldrig laddades upp till en molntjänst eller liknande där uppgifterna hade kunnat exponeras. Under transkriberingen anonymiserade vi även alla personuppgifter som eventuellt sagts i intervjuerna som går att koppla till intervjupersonerna. Detta för att säkerhetsställa att inga personuppgifter skulle framkomma i vår studie. Efter att vi transkriberat intervjuerna valde vi att radera intervjuerna på diktafonen. På så sätt finns det inga personuppgifter lagrade på någon enhet som kan kopplas till personerna i studien. Vi anser därmed att vår studie uppfyller dessa etiska krav.

4. Teori

Denna uppsats utgår från en fenomenologisk ansats. Bengtsson (1998) beskriver fenomenologin som en forskningsansats inom samhällsvetenskapen. Fenomenologins grund handlar om att kunna förstå enskilda människor och grupper beteenden och tankesätt utifrån miljön som påverkar individen. Genom att fokusera på avgränsade miljöer kan man genom ett fenomenologiskt tillvägagångssätt fördjupa sig i enskilda människors eller grupper verklighet. Fenomenologin möjliggör därför ett kartläggande eller begreppsliggörande av den sociala verklighet som undersöks. Utifrån den verklighet som undersöks kan man även utarbeta allmänna teorier (Bengtsson 1998 s.15f). Bengtsson förklarar vidare livsvärldsbegreppet som grundstenen för en fenomenologisk ansats i samhällsvetenskap. Livsvärlden konstateras vara den verklighet vi människor lever i och beskrivs som mer än bara fysisk fakta. Livsvärlden är komplex i avseendet att vi lever i en konkret värld som innehåller flera olika egenskaper. Världen är mer än bara sakers fysiska egenskaper, sakerna har andra egenskaper som vi människor beaktar och erfar. Bengtssons exempel på detta är till exempel att ett hus kan ha egenskap i att vara en skola. En skola är inte bara en byggnad i fysisk form, utan skolan har andra egenskaper som vi människor erfarar i former (Bengtsson 1998 s.17ff). Att nyttja en fenomenologisk ansats ger oss därav möjligheten att utgå från människors egna upplevelser av världen de erfar. Detta passar vårt syfte då vi är intresserade av att undersöka hur faktiska yrkesverksamma socialarbetare resonerar och upplever de kulturella begrepp vi undersöker.

En av fenomenologins främsta personer är Alfred Schütz. Bengtsson (1998) förklarar att Schütz utarbetade en teori som handlar om den sociala verkligheten som är utarbetad utifrån livsvärldsbegreppet (Bengtsson 1998 s.67). Bengtsson beskriver att Schützs tydligaste inspiration kring denna teori påpekas vara Husserl som också är känd inom fenomenologin (ibid). Husserl gjorde termen livsvärld stor för allmänheten efter att han publicerat sin tolkning av begreppet. Husserl påpekas nyttja uttryck som det naturliga medvetandet, den naturliga erfarenheten, den naturliga inställningen och andra begrepp för att begripliggöra förhållandet mellan subjektet och världen (ibid. s.21). Schütz, som tog inspiration från Husserl, beskriver livsvärlden som en praktisk och social värld med en delad verklighet. Livsvärlden beskrivs vara tillgänglig för oss genom vår egna erfarenhet som den enskilda människan skapat, men även erfarenheter från folk vi känner, som våra föräldrar, påverkar hur vi ser på världen. Vår värld är därför inte bara bunden

till naturen, utan aspekter relaterade till vår sociala och kulturella värld sätter också sin prägel för människor. Schütz påpekas vidare beskriva att vi människor kan röra oss mellan flera olika livsvärldar, men att vardagsvärlden är den suveräna verkligheten och som vi har en naturlig inställning till. De andra världarna är modifikationer av vardagsvärlden där varje enskild värld har sin egen karaktär (ibid s.68f). Den fenomenologiska ansatsen baserad i Schütz livsvärldsbegrepp gör det därför möjligt att skapa förståelse för hur människor förstår världen med ett inkluderande av både sociala, kulturella aspekter, och hur detta formas av människors erfarenheter (ibid s. 72f). Denna ansats anses därav direkt lämplig för vår studies syfte då den möjliggör ett kartläggande av socialarbetarnas erfarenheter relaterade till både sociala och kulturella dimensioner.

4.1 Mosaikartad mångkulturalism

Denna studie inkluderar utöver den fenomenologiska ansatsen även teorier baserade i mångkulturalism och människors tolkningar av situationer för att vidare möjliggöra förståelsen kring hur socialarbetare förhåller sig till särskilda aspekter inom kultur och mångkulturalism. Bland annat nyttjas Seyla Benhabibs (2004) definition av mosaikartad mångkulturalism. Benhabib beskriver sitt egna perspektiv på mångkulturalismen där hon är kritisk mot den mosaikartade mångkulturalismen. Den mosaikartade mångkulturalismen beskrivs se en kultur utifrån en enfaldig tolkning som ska appliceras på alla människor inom samma kultur. Om man riktar in sig på en kultur väljer man alltså att se alla människor inom den specifika kulturen som enhetliga och att de utövar kulturen på samma sätt. Benhabib kritiserar detta och menar att många individuella identiteter skapas av olika kollektiva tillhörigheter, men också genom olika berättelser från olika människor. Den mosaikartade mångkulturalismen som kommer från mångkulturalister kan enligt Benhabib inte förstå att kulturer är splittrade och kan ta sig olika uttryck. Benhabib ser istället individerna i kulturer som unika i sitt sätt att väva ihop och skapa sig en egen förståelse för den kultur de utövar (Benhabib 2004 s, 37).

4.2 Typifiering och det föreliggande syftet

I analysen kommer även begrepp relaterade till typifiering och relevanstolkning användas för att nyansera förståelsen av hur socialarbetarna ser på och värderar kultur i sitt förhållningssätt.

Peter L. Berger och Thomas Luckmann (1999) beskriver hur människor ständigt nyttjar vad som beskrivs som typifieringar vid interaktionen med andra människor. Utifrån olika typifieringsscheman får individen möjlighet att uppfatta människor utifrån olika generaliseringar. Exempelvis kan en individ uppfatta en person som en europé, eller en köpare. Dessa typifieringar hävdas påverka bemötandet, exempelvis då vi bjuder med en köpare på middag för att övertyga honom till att köpa en produkt. Fortsättningsvis påpekas typifieringar påverka människor så länge inga tvivel kring dem väcks och typifieringarna tvingas till att utmanas (Berger & Luckmann 1999 s.43). Typifieringsbegreppet konstateras vidare forma människor även i interaktioner som inte äger rum ansikte mot ansikte. Typifieringar påpekas dock bli allt mer anonyma ju längre ifrån en faktiskt interaktion ansikte mot ansikte de grundar sig i. Det är exempelvis lättare för en person vi möter att bryta sig ur sin typifiering genom att agera brytande mot den, men personer vi inte möter förblir mer anonymiserade utefter sin typifiering eftersom ingenting utmanar den (Berger & Luckmann 1999 s.44f).

Typifieringsbegreppet kan förstås vidare utifrån människors föreliggande syfte. Alfred Schütz (1999) nyttjar uttrycket det föreliggande syftet för att beskriva hur människor tänker och tolkar situationer och omständigheter utifrån sin biografiska situation vilken består av både människans ideologiska och moraliska status, roll och fysiska position (Schütz 1999 s.34). Vidare förklaras det föreliggande syftet avgöra hur relevansen av olika element sorteras, då människan i sin förståelse av en situation gör en generaliserande typifiering. Det föreliggande syftet avgör därmed vilka element som bör betraktas som generella och vilka som bör betraktas som individuella. Vad vi intresserar oss för i en situation påverkas därför av kontexten i vår biografiska situation (Schütz 1999 s.35).

Schütz fördjupar denna idé i sin teori kring hur en individ tolkar kulturella mönster hos olika samhällsgrupper i texten "Främlingen". En individ påpekas inte att ha ett behov av att förstå alla element till fullo, utan söker istället graderade kunskaper utefter vad som behövs för att fylla individen syfte. Individer är alltså sällan intresserade av fullständiga kunskaper, detta illustreras utifrån exemplet att de flesta människor är nöjda med att veta hur deras telefon fungerar rent användarmässigt, men sällan intresserar sig för vilka fysikaliska lagar som möjliggör det och hur den producerats (Schütz 1999 s.219ff).

4.3 Institutionaliserade roller och vi-relationer

I samband med appliceringen av dessa begrepp nyttjas även Berger och Luckmanns teori om institutionaliserade roller. Berger och Luckmann (1999) påpekar att individen spelar olika roller i sitt deltagande i den sociala världen. Dessa roller innebär bland annat gemensamma kunskaper och typifieringar. Så fort en individ typifierats till att tillhöra en roll representerar den rollens normer. Detta medför att individen inte längre handlar på egen hand, utan utifrån sin roll och dennes typifierade handlingar. En domare representerar till exempel inte sig själv i sitt dömande, utan representerar rättsväsendet och domstolen (Berger & Luckmann 1999 s.91f). Rollerna medför även olika gemensamma kunskapsområden som individen sätts in i. Detta kan bland annat handla om kunskap om värderingar, normer och olika kompetenser (ibid s.94f). Dessa teorier möjliggör en tolkning kring varför socialarbetare eventuellt tolkar och förhåller sig till kultur på olika sätt. På så sätt kan empirin nyanseras och eventuellt vidare abstraheras utefter att den kan förstås utefter ovanstående tolkningsbegrepp.

Vidare nyttjas slutligen begreppet vi-relationer och medmänniskor i vår analys. Schütz gör en distinktion mellan relationerna en människa har till sina samtida personer. Medmänniskor benämns vara de människor som finns inom samma räckvidd och område som en själv, det vill säga människor som direkt kan observera varandra. Med dessa människor delas en rumslig gemenskap vilken innebär ett delande av objekt som innehar intresse och relevans för båda parter. Gentemot medmänniskor bildas på så sätt en "vi-relation". I sådana relationer uppfattas människorna som unika individer (Schütz 1999 s.42). I resterande relationer till människor utom ens faktiska räckvidd samt till människor där delar av deras jag inte delges uppfattas medmänniskorna utifrån hypotetiska meningar. Dessa hypotetiska meningar konstrueras utifrån idealtyper och ju mer anonym den hypotetiska konstruktionen är, ju färre aspekter fångar typifieringen (ibid. s.43). Detta innebär i sin tur att det individuellt unika allt mer avlägsnas där en total anonymitet medför en tolkning av individerna som utbytbara där konstruktionen ses som typisk för vem som helst (ibid. s.44). Som resultat av våra hypotetiska typifieringar påpekas vi endast kunna fånga det individuella och unika i människors biografiska situation då dessa sidor avslöjas genom våra vi-relationer (ibid s.44). Denna distinktion kring vi-relationer möjliggör en analys som kan komplettera förståelsen för typifieringsbegreppet ovan.

5. Analys

Denna studie syftade till att bilda en förståelse för hur socialarbetare förhåller sig till mångkulturalism och kulturell kompetens i sitt arbete med familjer. Detta gjordes utifrån frågeställningarna “Hur resonerar socialarbetare kring mångkulturalism i socialt arbete?”, “Upplever socialarbetare att en anpassning av sitt förhållningssätt utefter familjers kultur och bakgrund som relevant för att upprätthålla ett professionellt bemötande?” samt “Hur upplever socialarbetare ett kulturellt kompetent bemötande?”

De genomförda intervjuerna genererade ett flertal insikter i hur socialarbetare i arbetet med familjer både värderar och inte värderar kultur. Även om varje socialarbetare företräder ett individuellt bemötande, och till stor del utformar sina egna arbetssätt går det att utläsa ett överskridande tema som ger sig uttryck i samtliga intervjuer kring socialarbetarnas syn på kulturell kompetens. Detta tema sammanfattar vi som balansgången mellan ödmjukhet och möjligheten att vara kulturellt kompetent. Inom detta tema kan även en distinktion göras mellan flertalet subteman vilka vi här väljer att definiera som kunskap om struktur, kunskap för alliansbyggande samt självkänedom. Utöver detta identifieras även ett tema i förhållande till socialarbetarnas syn på mångkulturalism vara färgblindhetens omöjlighet vilket i sin tur består av två subteman benämnda som generalisering av kultur och synliggörande av kultur.

5.1 Balansgången mellan ödmjukhet och möjligheten att vara kulturellt kompetent

Ett genomgående tema som kan identifieras i alla respondenternas intervjuer är diskussionen kring om det går att vara kompetent på andra kulturer och människor. Samtliga respondenter påpekar exempelvis att varje familj måste ses utifrån sina individuella förutsättningar vilket många menar på förhindras av ett för stort fokus på familjernas kultur. En socialarbetare påpekar exempelvis följande.

“Sen är det givetvis att jag passar mig utefter familjer snarare än utefter kulturer” R1

Samma person fortsätter genom att påpeka följande.

“... där måste man ju möta individen snarare än att tänka “a men ni tänker ju så allihopa" för så är det ju såklart inte. Ja, jag vet inte om det var ett bra exempel, men det va iallafall... tänka lite mer individriktat snarare än att tänka ‘så här fungerar det här’, och ‘så här fungerar de här’, det är väldigt farligt tänker jag.” R1

Dessa citat överensstämmer med delar av den kritik som lyfts i forskningen kring kulturell kompetens. Volckmar-Eeg och Enoksen (2020) påpekar exempelvis att vissa socialarbetare uttrycker en oro över att missa individuella aspekter då allt mer fokus läggs på kultur (Volckmar-Eeg & Enoksen 2020 s.112). Citaten ovan kan på många sätt hävdas inneha ett liknande resonemang då socialarbetaren påpekar vikten i att uppmärksamma de individuella aspekterna inom familjen snarare än utifrån kulturen. Vidare förenar många respondenter idén om att vara kulturellt kompetent med en risk av fördomsfulla generaliseringar. Ovanstående respondent fortsätter exempelvis genom att påpeka följande.

R1 - “...asså det är väl precis som jag sagt tidigare att asså ett annat begrepp för kulturkompetens, det blir ju lite att vi blir fördomsfulla också, för då blir det ju att vi sätter folk i fack.” R1

Denna risk med fördomsfulla generaliseringar exemplifieras vidare av flertalet respondenter som bland annat påpekar hur många skillnader det finns inom kulturer, kulturers ständiga föränderlighet samt hur mycket andra faktorer kan påverka ens kulturella identitet.

“Men jag tror att det kan bli lite, inte farligt, men jag tror det kan bli lite fel om man... ehm för att kultur förändras ju hela tiden ehm. Så bara för att jag är född i Sverige så kan ju inte jag ha en kulturell kompetens kring personer som bor i Norrland eller ens i... jag tänker jag i min ålder, jag vet ju inte exakt hur det är att vara malmöbo som 13 åring” R6

Risken som socialarbetarna uttrycker kring fördomsfullhet och generalisering kan förstås utifrån begreppet typifiering. Peter L. Berger och Thomas Luckmann (1999) beskriver att människor i sin interaktion uppfattar andra människor utifrån olika typifieringar av egenskaper, detta kan beröra både personens uppfattade roll eller bakgrund (Berger & Luckmann 1999 s.43). Risken för fördomsfulla generaliseringar kan utifrån detta förstås som en typifiering utefter brukarens kultur. En sådan typifiering anses av socialarbetarna som negativ, bland annat med anledningen för kulturens föränderlighet, vilket försvårar en “rättvis typifiering”. Istället för att betona “kompetens” betonar alla intervjuade socialarbetare vikten av ett nyfiket undersökande och

många värderar även förmågan till att vara ödmjuk inför familjernas egna upplevda situationer och syn på kultur.

“Så ännu en gång, det här ödmjuka och kanske lite mer ‘hur såg det ut där ni var?’ och ‘hur ser det ut för er och där du växte upp?’ eller att man försöker ehm. Mer se vad de ser. “ R5

En annan respondent påpekar följande.

“Men jag vet inte vad kulturkompetens riktigt är... jag... jag tänker att man måste fråga hur gör ni?, i er familj?” R2

Initialt kan därför ett ganska starkt ifrågasättande av kulturell kompetens påpekas återfinnas hos socialarbetarna, där ett motsatt tänkande kring att vara helt öppen och nyfiken istället förespråkas. Denna ambition till öppenhet kan förstås utifrån begreppet vi-relationer. Alfred Schütz (1999) påpekar att vi endast kan fånga upp det unika hos individers situation genom att detta delges i en vi-relation (Schütz 1999 s.44). En vi-relation kan i sin tur endast ske då människor delar en rumslig gemenskap och möts ansikte mot ansikte, i resterande fall förstår vi endast människor utifrån hypotetiska typifierade meningar (ibid. s.43). Utifrån förståelsen kring vi-relationer kan det unika hos en individ inte fångas av typifierade meningar såsom kompetenser. Istället måste socialarbetaren närma sig familjen och själv “avslöja” det unika hos familjen. Förmågan att ha kunskap om kulturer kan därför anses motsägande gentemot ambitionen av att se till varje familjs unika situation. Vidare kan även öppenheten och nyfikenheten liknas till delar av den tidigare forskningen kring begreppet. Bland annat förespråkar Corry Azzopardi och Ted McNeill (2016) att kunskap alltid bör kombineras med nyfikenhet och lärande av brukarna själva (Azzopardi & McNeill 2016 s.278). Socialarbetarnas syn på mötet med kultur påminner därmed mycket om fokuset att nyfiket lära sig av brukarna. Även Yvonne M. Johnson och Shari Munch (2009) väcker kritik i forskningen som även kan liknas till socialarbetarnas svar, då de bland annat menar att idén om att ha kunskap om kulturer går emot ambitionen att lära sig av klienten (Johnson & Munch 2009).

Initialt bekräftar därmed socialarbetare i studien många av de kritiker och idéer som lyfts kring kulturell kompetens. Vid en fortsatt diskussion nyanseras dock socialarbetarnas påståenden och gränsen mellan kulturell kompetens och nyfiken ödmjukhet blir inte lika klar. Exempelvis kan

kunskap om vissa särskilda kulturella företeelser påpekas vara av vikt i mötet med olika familjer. Några socialarbetare nämner exempelvis om hur vetskap kring skillnad om uppfostranssyner är av vikt för att kunna bygga en förståelse av olika familjer. De flesta påpekar även vikten av att känna till problematiker kring hedersvåld.

“alltså heder och kvinnoförtryck. När vi kommer in på de frågorna så kan ju absolut kulturkunskap ehmm påverka åt andra hållet. Alltså att jag... jag vet inte vad andra hållet skulle vara egentligen nu när jag tänker efter. Det kommer ju påverka mitt bemötande av människor utifrån att jag har den kunskapen. mmm... att jag är misstänksam till exempel mot männen i systemet utifrån ett hederskontext till exempel. Jobbar jag i ett hederskontext så måste det nästan vara regel snarare än undantag att jag är väldigt misstänksam mot alla män i ett system, för att skydda kvinnorna till exempel. Inte för att inte pojkar utsätts för heder, de utsätts för heder på ett annat sätt men ofta är det ju kvinnorna som får illa konkret när vi har familjen framför oss liksom.” R4

En viss svårdefinierad skillnad förekommer därför mellan delar av kultur som anses möjligt att vara kompetent på och delar som inte går att ha kompetens på. Detta kan delvis liknas med det problem anknutet till kulturell kompetens som beskrivs av Volckmar-Eeg och Enoksen (2020) då det ansågs finnas en osäkerhet kring vilka aspekter av kulturen man skulle ta hänsyn till och vilka delar som bör ses som irrelevanta (Volckmar-Eeg & Enoksen 2020).

Fokuset på vissa särskilda aspekter kan dock förstås utifrån begreppet det föreliggande syftet. Schütz (1999) nyttjar begreppet det föreliggande syftet för att beskriva hur människor tolkar sin situation utifrån en relevanssortering som bygger på individens biografiska situation. Denna biografiska situation består bland annat av individens erfarenhet, kunskap och roll och fysiska position. Det är utefter detta som individen sorterar vilka element som anses relevanta för en tolkning eller handling i en viss situation och därigenom även vilka element som bör betraktas som unika och generella (Schütz 1999). Anledningen till varför vissa element av kultur anses relevanta framför andra kan därför förklaras utifrån både socialarbetarens kunskap, erfarenhet och syfte men även utifrån dennes roll. Exempelvis kan särskild erfarenhet kring att arbeta med uppfostringsfrågor göra att denna del ofta uppfattas relatera till kultur, vilket medför att den ses som särskilt relevant och något som därför bör uppmärksammas, medan andra frågor relaterade till kultur sällan påverkar socialarbetarens syfte i sitt arbete.

Vidare kan detta fokus på särskilda aspekter som heder förstås ytterligare genom att inkorporera den institutionella rollens påverkan. Berger och Luckmann (1999) beskriver hur alla individer spelar olika roller i sin interaktion med den sociala världen. Dessa roller påpekas forma vilka normer, kunskaper och typifieringar som förväntas efterföljas, då en individ i handlandet av sin roll inte längre representerar sig själv utan institutionen vilken rollen representerar (Berger & Luckman 1999). En socialarbetare kan i detta fall konstateras vara en institutionell roll som medför krav på att arbeta mot heder. Detta medför att en relevans särskilt bör riktas mot heder i bedömning av situationer enligt det föreliggande syftet. Inom denna roll förekommer som nämnt även särskild kunskap vilken i detta fall skulle kunna innebära vetskapen om männen som potentiella faror. Rollens syfte och kunskap resulterar därmed i att män inom hederskulturer typifieras till att vara eventuellt farliga. Denna typifiering påverkar i sin tur socialarbetares tolkning och handling i situationen och medför ett bemötande som blir mer misstänksamt gentemot männen.

5.1.1 Struktur

Ett mönster kring vilka delar kulturell kunskap anses att uppnå går samtidigt att delvis identifiera i våra intervjuer utifrån ett fokus på strukturella aspekter. I flera av intervjuerna framkommer det att en medvetenhet och även diskussion kring strukturella aspekter som kan skilja sig mellan Sverige och andra kulturer och länder anses relevant av många. Några socialarbetare nämner till exempel synen på myndigheter i olika kulturer och länder som viktig kunskap. Detta för att både lättare skapa en förståelse för familjen, och för att veta hur man eventuellt behöver anpassa sitt förhållningssätt för att kunna bygga en allians med familjen. Ytterligare ett exempel på strukturella aspekter är samhällets organisering. Exempelvis nämner några socialarbetare hur skillnaden mellan demokratier och diktaturer kan vara viktig att uppmärksamma, medan en annan socialarbetare framhäver hur en förståelse för system som till exempel klansamhället inom vissa kulturer kan bli relevant att ha kunskap om.

“Myndigheter är ju rätt så högt värderat i vårt samhälle. Och sen kommer man till vissa afrikanska länder, jag vet inte om det är majoriteten av dem, men då är det liksom så här att det kollektiva, alltså klansamhället, det är inte ens blodsbanden som är viktiga utan det är klanen. Du förväntas betala dina pengar till klanen om du bor i Sverige, annars blir du utesluten... alltså den stora massan är viktigare. Och sen så myndigheter de kommer ju bara om det är

något som har hänt där de ska straffa ungefär. Alltså får man ett myndighetsbrev så är det ju lika med att "nu har jag gjort någonting", asså myndigheter är inte att lita på. Utan det är snarare att myndigheter är korrupta, har man inte pengar då kommer man bli utsatt. Och den kunskapen är ju ganska viktig att förstå med tanke på att de har ju myndighetsförakt när de kommer och varför ska de lita på oss. " R1

En annan respondent konstaterar.

"Asså ja... det kan ju vara, det är ju inte ovanligt till exempel att det kommer hit människor från kulturer där de till exempel uteslutande har levt i diktatur till exempel. De vet inte hur en demokrati fungerar. De vet inte vad som innefattas i en demokrati, vad har jag för rättigheter, vad har jag för skyldigheter. Då kan det vara såna saker som... asså något som vi pratar ofta om är ju att vi utgår ifrån liksom, till exempel regnbågsflaggan, alltså att alla lika rätt, att det ingår i demokrati att jag får lov att uttrycka åsikter om alla religioner och jag får uttrycka åsikter om liksom.. så. Men att vi inte får lov att kränka eller... göra illa någon annan inom ramen för demokrati." R4

I dessa sammanhang blir kunskapen relevant både för att vara uppmärksam på viss problematik och för att hjälpa individerna förstå hur Sverige fungerar då även detta anses vara en viktig roll för socialarbetare, exempelvis vid förmedlandet av de demokratiska principer som gäller i Sverige. Dessa svar kan återigen förstås utifrån typifierings begreppet, beskrivet av Berger och Luckmann (1999) som hur människor uppfattar andra människor utifrån mer eller mindre anonymiserade generaliseringar (Berger & Luckmann 1999). Socialarbetare kan exempelvis påpekas applicera typifieringar utefter olika generaliseringar om olika länders och kulturers typiska normer och strukturer, i detta fall exemplifierat i form av myndighetssyn och samhällsorganisering. Dessa typifieringar formar i sin tur vad socialarbetaren är uppmärksam på i situationen. Även här kan Berger och Luckmanns (1999) begrepp om institutionella roller samt Schütz (1999) teori om det föreliggande syftet, beskrivet ovan, appliceras för en nyanserad förståelse. Ett uppdrag inom yrkesrollen påpekas av socialarbetaren bland annat vara att förmedla demokratiska principer. Detta kan tolkas som en del av den institutionella rollens normer vilket därmed påverkar det föreliggande syftet kring vilka element som uppmärksammas. Detta kombineras samtidigt med den "kunskap" och erfarenhet som socialarbetaren besitter i sin biografiska situation, exempelvis kring vilka kulturer och länder där det finns risk att förekomma odemokratiska principer. Den institutionella rollen kan därför påpekas medföra att vissa särskilda typifieringar av kultur görs i syftet att kunna utföra socialarbetarens yrkesmässiga syfte.

5.1.2 Kunskap för alliansskapande

Utöver vetskapen kring strukturella aspekter av kulturen så påpekar även vissa av socialarbetarna att kulturell kompetens kan innebära kunskap om vissa normer relaterade till seder och hyfs i syftet att nyttja dessa för alliansbyggandet tillsammans med familjerna. Detta kan till exempel handla om ifall man förväntas ta i hand, eller acceptera mat som erbjuds. En socialarbetare påpekar följande.

“Så det är ju inte bara en kulturkänedom. Men att veta.. så, sen... liksom jag personligen tycker att det är oerhört viktigt att respektera dem olikheter i våra olika kulturer, där det går att respektera, där det inte ställer till det. Att, ja men en sån grej som att... de flesta kvinnor från muslimska strukturer vill till exempel inte ta män i hand. Det är ju en sån vanlig kulturell grej. Jag skulle ju aldrig få för mig att tvinga på min hand på en kvinna som inte vill ta i hand. Utan då har jag lärt mig att jag lägger min hand på bröstet och så bugar jag lite istället, som en hälsning”. R4

Samma person fortsätter genom att konstatera.

“Har jag den kunskapen och jag vet att det är så, så använder jag den ju på ett alliansskapande sätt. Att jag visar direkt att jag har koll på er kultur, jag vet era customs eller vad man nu.. så... och att jag respekterar dem.” R4

Denna kunskap nyttjas därför för att anpassa socialarbetarnas egna förhållningssätt till att passa in mer med familjernas, vilket i sin tur syftar till att gynna relationen och alliansbyggandet. Detta kan liknas med delar av den kulturella kompetens som nämnts i den tidigare forskningen. Ransford Danso (2018) förespråkar exempelvis en anpassning utefter kulturer genom att frångå delar av kulturella aspekter som annars negativt hade kunnat påverka mötet med klienterna inom definitionen för kulturell kompetens (Danso 2018 s.420). Detta kan liknas till hur socialarbetarna i studien exempelvis undgår den kulturella normen att skaka i hand i syftet att främja respekten för familjen och därigenom bygga allians.

Utifrån citaten kan även en typifiering delvis konstateras göras utifrån vissa kulturers hälsningspreferenser, där människor från särskilda kulturer antas föredra ett alternativ till att skaka i hand. Påståendet ovan av socialarbetaren som påstår att kultur bör respekteras där det kan respekteras pekar samtidigt på att synen på förhållningssättet kring kultur skiljer sig beroende på sammanhang. För att förstå detta blir återigen Berger och Luckmans (1999) teori

kring institutionella roller relevant. Den institutionella rollen påpekas medföra en typifierad värdegrund och normer som en individ förväntas efterfölja (Berger & Luckman 1999 s.94f). Socialarbetarens yrkesroll kan utifrån detta tolkas vara en institutionell roll vilken därmed medför flertalet värderingar och normer som i sin tur påverkar huruvida kulturen förhålls till. Beteenden, oavsett om dessa rotar sig i kultur eller inte, som inte ses som problematiska utefter yrkesrollens värdegrund kommer sannolikt därför att ses som irrelevanta element i tolkningen av situationen. En hälsningspreferens rotad i normer uppmärksammas därmed inte. Hade beteendet däremot brytit mot en av värdegrunderna hade troligtvis situationen tolkats annorlunda, exempelvis om personen vägrade ta i hand på grund av homofobi eller rasism, då detta bryter mot den rollens värden.

Även om de flesta initialt har en relativt negativ syn på konceptet av en kulturell kompetens så finns det alltså aspekter av kultur som typifierats och uppmärksammas som användbara att ha kunskap om av flera av respondenterna. Denna syn på kunskap stämmer överens med den kompetens som framhävs av Danso (2018) kring kunskap för att jobba med kultur framför kunskap om kultur. Denna kunskap bygger på att inneha en medvetenhet och kunskap som möjliggör anpassning för att gynna mötet med klienterna (Danso 2018). Socialarbetarna i denna studie kan därav liknande konstateras ha en negativ inställning till att ha kunskap om kultur, men pekar på en vikt i att ha viss kunskap specificerad på att kunna anpassa sitt förhållningssätt på ett respektfullt och lämpligt sätt.

5.1.3 Självkänedom och fördomar

Utöver kompetens i form av kunskap påpekas dock även kulturell kompetens för många socialarbetare innebära ett medvetandegörande av fördomar och sina egna värderingar. Samtliga respondenter påpekar att ett medvetande och arbete med fördomar är viktigt i arbetet med familjer från olika kulturer och bakgrunder. Bland annat konstaterar en respondent följande:

“Kompetens kan man ju ha kring olika kulturer och ha lite koll på grejer och sånt där, men jag tror att det mesta nog ändå kommer tillbaka till att då får man ha lite extra koll på sig själv, alltså egna fördomar och sånt där” R3

Ytterligare ett exempel ges av följande respondent.

“Men iallafall, nä men kulturkompetens asså just det där att försöka att inte vara fördomsfull på förhand när man träffar någon, tänker jag. ehm.. och vem är den som inte har några fördomar alls det.. det tror jag vi alla på något vis har. Men att åtminstone försöka bli medveten om vilka fördomar man har.” R5

En uppmärksamhet genom att reflektera över ens antaganden och hur dessa påverkar mötet anges därför på många sätt implicit som ett sätt att agera kulturellt kompetent. Trots att det därför kan uttryckas användbart att inneha en viss kompetens om några särskilda delar av kulturen så betonar respondenterna fortfarande vikten av att vara nyfiken och ödmjuk. Kompetensen vare sig det gäller hyfs, uppfostringsideal eller samhällsstrukturer inom olika kulturer bör enligt respondenterna snarare ses som information att ha i bakhuvudet snarare än som absolut fakta. Istället för att låta kunskap och vetskap om kulturer forma bilden av familjerna så nyttjas den snarare för att bilda hypoteser och rikta sin nyfikenhet för att skapa en förståelse. En respondent uttrycker exempelvis följande.

“... det som är hjälpsamt i att jobba med olika kulturer tror jag är att inte dra för snabba slutsatser, när man möter folk, baserat på liksom mina tidigare erfarenheter utan mer ha med sig dem. Men vara villig att lägga bort dem, använda dem som hypoteser. Sådär ‘andra familjer som jag har träffat’... ‘hur är det för er?’ Håller dem inte alls med det, släpp det då. ” R6

Detta kan återigen förstås utifrån den institutionella rollen, beskriven ovan, av Berger och Luckman (1999). En viktig del som påpekas av alla socialarbetarna är att alltid utgå från varje familjs individuella förutsättningar och unika situation. Detta kan därför ses som en viktig princip som förmedlas av den institutionella rollen. Denna förståelse kan vidare nyanseras med hjälp av begreppet vi-relationer. Schütz (1999) gör en distinktion mellan vi-relationer och resterande relationer gentemot människor, där det endast är i vi-relationer som vi kan uppfatta människor utifrån deras unika biografiska situation. Vi-relationer kan i sin tur endast uppstå då människor möts ansikte mot ansikte och delar en rumslig gemenskap. Samtidigt krävs det att det unika hos individen avslöjas genom att dennes unika aspekter synliggörs. I resterande relationer påpekas vi endast kunna förstå folk utifrån hypotetiska typifieringar (Schütz 1999).

Den institutionella rollens ambition kan därför hävdas gå emot allt för anonymiserade typifieringar då detta förhindrar att individens unika situation uppmärksammas. Utifrån teorin

om att vi-relationer krävs för att avslöja det unika hos individen kan även socialarbetarnas betoning på nyfikenhet och utgångspunkt från familjens upplevelser förstås som ett sätt att närma sig det unika hos individen. Typifieringarna i form av erfarenhet och kunskap om kulturerna påpekas dock inte avvisas helt utan nyttjas just för att kunna närma sig det unika hos familjen genom att exempelvis formulera relevanta frågor.

Denna betoning på öppenhet och utmanandet av fördomar kan också liknas med den beskrivning av kulturell kompetens som framhävs i Azzopardi och McNeills (2016) ramverk för kulturell medvetenhet. Detta ramverk konstateras bygga på både reflektion över ens egen bakgrund, fördomar och värderingar, samtidigt som det förespråkar ett nyfiket lärande från brukarna själva. Kunskap konstateras samtidigt användbart men vädjas till att inte ses som absolut då det riskerar att medföra falska antaganden (Azzopardi & McNeill 2016). Likt detta ramverk konstaterar socialarbetarna i denna studie vikten av att betona nyfikenheten och en medvetenhet över ens fördomar.

Utifrån våra identifierade teman framstår därmed socialarbetarnas upplevelse kring kulturell kompetens sammanfattat som sammanhangsberoende och relativt svårdefinierad. Viss kunskap om strukturella förhållanden och normer kan nyttjas i vissa sammanhang men ignoreras i andra. Fokus hamnar istället på förmågan att vara ödmjuk och nyfiken, där olika "kunskaper" kan användas för att guida denna nyfikenhet beroende på sammanhanget. Genom att väga in dessa färdigheter inom begreppet kulturell kompetens kan dock respondenternas upplevelse liknas mer till den kulturella kompetens beskriven av Danso (2018) samt Azzopardi och McNeill (2016) där fokuset istället för specifika färdigheter hamnar på att nyttja respekt, ödmjukhet och nyfikenhet utifrån de kunskaper och den medvetenhet man har om sin egna kultur och den kultur man möter.

I denna studien har alla respondenter rollen som socialarbetare, varav några är familjebehandlare, några är familjerådgivare och några är socialrådgivare. Denna yrkesroll påverkar också, utifrån Berger och Luckmanns (1999) teori om institutionella roller, vad som uppmärksammas, då saker som benämns som relevant för deras arbete och handlingsutrymme särskilt kommer lyftas. Exempelvis kan många kulturella aspekter såsom religion, eller levnadspreferenser i många fall

anses utom en socialarbetares yrkesroll vilket gör att detta ej tolkas som viktigt i den aktuella situationen. Utöver detta påverkar självklart även syftet bakom familjernas kontakt med socialarbetarna också vad som sorteras som relevanta aspekter av kulturen. Är exempelvis syftet till kontakten inte kopplat till kulturella aspekter, finns sannolikt ingen relevans i att fokusera på familjens kultur i arbetet. Denna idé kan delvis även stöttas utifrån följande respondents citat.

“...jag ska ju inte... ta reda på allt om den här familjen utan jag behöver liksom utgå ifrån vad är det dem vill ha hjälp med här och nu” R6

Samtidigt kan denna förståelse slutligen kompletteras ytterligare av Schütz (1999) påpekande om att människor endast söker graderade kunskaper, och därmed inte har ett behov att förstå den kompletta bilden av varje element den interagerar med (Schütz 1999). Kombinerat med vad som nämnts ovan kring det föreliggande syftet kan förhållningssättet till kultur variera. I vissa fall anses de problem som socialarbetarna behöver arbeta kring vara rotade i kulturen, detta gör att en större kunskap och relevans i att förstå kulturen betonas. I andra fall ses kulturen som irrelevant för problemet i sig utifrån socialarbetarens yrkesroll, i detta fall krävs endast en översiktlig kunskap kring kulturen som exempelvis kan nyttjas i ett alliansskapande syfte.

5.2 Färgblindhetens omöjlighet

I den tidigare forskningen beskriver Jonas De Keersmaecker et al. (2024) att människor har olika syn på hur man ska bemöta folk med en annan kultur. Ett tema som berördes var färgblindheten som grundade sig i att man inte ska ta människors hudfärg eller bakgrund i beaktande. Istället ska man sträva efter de saker som för en samman (Jonas De Keersmaecker et al. 2024 s.71). Utifrån våra intervjuer berördes mångkulturalism kopplat till arbetet med familjer. Frågorna vi ställde handlade om hur socialarbetarna ser på mångkulturalism kopplat till att bemöta kulturer. Vid diskussionen om mångkulturalism nyttjades ofta tanken om kulturell färgblindhet för att nyansera förhållningssättet. Intervjupersonerna beskrev kulturell färgblindhet som ett orealistiskt sätt att förhålla sig till klienten. Ett genomgående tema kring socialarbetarna var att kultur är något som påverkar alla människor och något som inte går att förbise. Dock var intervjupersonerna tydliga med att kulturen inte är primär när det gäller att lösa familjens

problem, men att inte ta del eller ha kulturen i beaktande ansågs inte hjälpa arbetet med familjen, snarare stjälpa det. Ett exempel som en socialarbetare tog upp kring detta beskrev det såhär.

“Ja men jag tror att man ska, så länge man inte säger att någonting är bättre än något annat. Men det finns skillnad. För de som säger, ‘nä, det finns ingen skillnad, vi alla är likadana och så’. Jo, det är vi på många, vissa saker är universella men kultur. Det är klart det är skillnader. Och det tror jag inte man ska blunda för och säga det finns inte. För då missar man saker” R5.

En annan socialarbetare beskriver kulturell färgblindhet på ett liknande sätt.

“Men du kan inte bortse från kulturen” R2

Samma personen fortsätter vid ett senare tillfälle att beskriva den kulturella färgblindheten och att även om man har utgångspunkt att vara färbblind, så går det inte.

“...Jag tror att vi tänker att vi är så mångkulturella som ni säger i [X-stad] så att vi tänker att vi är “färgblinda”, det är klart vi inte är, för det är man ju inte”. R2

Begreppet det föreliggande syftet kan användas för att förstå socialarbetarnas beskrivning att kulturell färgblindhet inte är något som de använder sig av. Schütz (1999) beskriver det föreliggande syftet som hur en människa tolkar en situation utefter sin biografiska situation (Schütz 1999 s.34). Den biografiska situationen kan i detta fall beskrivas innefatta socialarbetarens yrkesroll och därmed även yrkesrollens syfte. Detta syfte kan bland annat konstateras vara att införskaffa en helhetsbild av familjen som socialarbetaren jobbar med. Utifrån detta kan kultur anses vara en aspekt som är viktig att fråga kring. Intervjupersonerna beskriver bland annat att ett ignorering av kultur kan medföra att viktiga delar av en familjs situation missas. Att aktivt välja att förhålla sig färgblind till familjens kultur kan därmed innebära att värdefull information kring familjen faller bort. Utifrån det föreliggande syftet finns det därför en relevans i att uppmärksamma vissa element relaterade till kultur.

Barzoo Eliassis (2015) uttrycker i sin artikel att färgblindhet oftast inte appliceras i det sociala arbetet, trots att det ibland beskrevs vara ambitionen. Istället påpekades ett flertal socialarbetare kulturalisera människor utifrån deras bakgrund (Eliassi 2015). Ett liknande förhållningssätt kan delvis återfinnas hos respondenterna i denna studie, då ett ignorering av kulturella olikheter

kritiseras av respondenterna. Dock bör det påpekas att en tydlig kategorisering av människor utifrån bakgrund och kultur likt den som beskrevs av Eliassi inte alls förekom utifrån respondenternas beskrivning i denna studie. Trots detta kan liknelserna peka på att ett kulturellt färgblint förhållningssätt inte är eftersträvansvärt.

5.2.1 Generalisering av kultur

Barzoo Eliassi (2017) beskriver i en annan artikel att kulturalisering sker i det svenska samhället och att den strukturella ojämlikhet som finns inte blir identifierad (Eliassi 2017 s.29). Eliassi beskriver även att det behövs en förändring i det sociala arbetet eftersom systemet upprätthåller dessa strukturer som förtrycker människor från andra kulturer (ibid. s.31). I våra intervjuer belyste socialarbetarna vikten av att inte generalisera familjerna utifrån deras kultur. Något som pekar på en viss medvetenhet över risken för förtryck och därför delvis motsäger den tidigare forskningen. Anledningen till att socialarbetare i vår studie tyckte att man skulle vara uppmärksam på att inte generalisera folk utifrån deras kultur var eftersom det finns nyanser och skillnader inom alla kulturer och att man därför inte kan generalisera människors problem och behov utifrån deras kultur. En av intervjupersonerna beskrev det såhär.

“...nä men jag tycker inte att man ska vara kulturellt färgblind, men man ska inte heller vara kulturellt liksom.. okej, ‘kommer man från Irak då är man såhär, tänker så, och är så’. Utan jag behöver fortfarande, vissa saker kan ju vara generella”. R6

Personen fortsätter sedan vidare på detta spåret i intervjun.

“Men att ha med sig det i bakhuvudet men sedan var nyfiken på. Är det så för dem, eller inte? Så att jag inte bara utgår från att ni kommer från det här landet, då tänker ni så här”. R6

En annan socialarbetare beskrev det såhär.

“...kulturella värderingar och vissa vill ju ha det till att det finns inga skillnader någonstans men det tycker jag visst att det gör. Asså man har mött så många människor. Det finns ju seder och riter och tro och allting i olika. Sen kan man ju inte säga att bara för att man är från ett, en viss, ett visst land eller en viss kultur så är man på det sättet. Det går ju inte heller”. R5

Det som socialarbetarna beskriver i sina intervjuer kan jämföras med det begrepp som Benhabib (2004) beskriver som mosaikartad mångkulturalism. Begreppet mosaikartad mångkulturalism beskriver att personer inom en och samma kultur är enhetliga, något som Benhabib ifrågasätter. Benhabib beskriver istället att individer i kulturer är unika vilket gör att kulturen är föränderlig (Benhabib 2004 s.37). Socialarbetare som vi intervjuat beskriver ett liknande sätt i sitt bemötande med klienter kring att man inte kan se människor från en kultur som homogen, då det finns olikheter inom alla kulturer. Precis som citatet ovan beskriver så kan man inte säga att en människa är på ett visst sätt för att hen kommer från en kultur eftersom de individuella aspekterna kring personens kultur måste tas i beaktande. Istället väljer socialarbetarna att se kultur som flytande, där den individuella aspekten kring hur man ser och utövar sin kultur är viktigare att undersöka. Detta istället för att generalisera familjerna i fack beroende på kulturen.

Maria G. Volckmar-Eeg och Elisabeth Enoksen (2020) framhåller i deras artikel ett problem kring att lägga för mycket fokus på en brukares kultur eftersom man då kan missa brukares individuella erfarenheter (Volckmar-Eeg & Enoksen 2020 s.112ff). Socialarbetarna som vi intervjuade i denna studie resonerade liknande, då de betonade vikten av att fokusera på de individuella aspekterna kring familjerna och se utifrån deras problem, istället för att fokusera för mycket på kulturens betydelse eftersom det blir lätt att generalisera. Ett exempel från socialarbetarna var detta.

“...jag tänker att man behöver tänka så oavsett vilket land man kommer ifrån mer än att tänka, att de skulle vara så annorlunda för att de kommer från en annan kultur. Visst de kanske gör det ibland, men för det mesta så, jag hör att familjer har ganska så liknande bekymmer. Det är problem hur man ska kommunicera med varandra eller att man ska sätta gränser på ett sätt som är rimligt, hur man ska få ökad förståelse för varandra”. R6

En annan socialarbetare beskrev även att det individuella är av stor vikt.

“Ja precis... jag tänker att den listan är och måste vara individuell”. R4

Socialarbetarna påpekar att förmågan att se och förhålla sig till familjens kultur är oundviklig. Samtidigt beskrivs det dock viktigt att se och utgå ifrån familjens individuella aspekter i

familjebehandlingen eller familjerådgivningen. Denna balans kan utifrån socialarbetarnas beskrivningar tolkas som att kulturen är nödvändig för att få en helhetsbild av familjen, exempelvis kring var de kommer ifrån och vad som kan ha format dem. Detta kan vara viktigt att ha med sig i bakhuvudet vid bildandet av förståelsen kring familjens problem, men den bör aldrig företräda familjens individuella problem och aspekter. Socialarbetarna kan också förstås utifrån Berger och Luckmanns (1999) teori kring institutionaliserade roller. Utifrån institutionaliserade roller representerar personer de normer och värderingar som kommer med att tillhöra olika roller (Berger & Luckmann 1999).

Utifrån detta skulle man därför kunna förstå socialarbetarna utifrån att hen representerar olika normer och kunskaper i mötet med familjer. Personen bör utifrån sin institutionella roll som familjebehandlare eller rådgivare lösa de bekymmer som finns inom familjen. Utifrån sin roll kan socialarbetaren hävdas besitta kunskap och värderingar relaterade till att fokusera på familjens unika situation. Samtidigt finns sannolikt kunskap kring liknande bekymmer kring kommunikation med familjer som inte har med kultur att göra. Denna erfarenhet kan därmed medföra en uppmärksamhet och ett större fokus på den individuella aspekten jämfört med den kulturella.

5.2.2 Synliggörande av kultur

Linda Lill och Helene Jacobson Pettersson (2019) förklarar i sin artikel att socialarbetare behöver strategier och kunskap kring att främja ett mångfaldighetssamhälle med människor från olika etniciteter så att alla kan känna sig inkluderade (Lill & Jacobson Pettersson 2019 s.43). Utifrån våra intervjuer kan en distinktion göras i förhållningssättet gentemot socialarbetarnas tankar kring den mångkulturalistiska aspekten om hur människor bör ha rätt att fortsätta leva utifrån deras egen kultur. En distinktion görs mellan delar som måste diskuteras och ändras och delar som är mer kontextberoende eller flytande. Ett exempel på delar av kultur som måste tas upp och synliggörs med familjerna nämns som barnaga.

“...’nu vet ni ju att det inte är lagligt i Sverige, man får inte daska till någon och jag förstår att det kan sätta liksom... för det är det ni har blivit vana vid och ni har tyckt varit bra kanske ibland från’, för det kan man ju tycka att ‘så

gjorde pappa eller mamma och det var till hjälp för mig'. 'Så hur behöver ni göra nu när det faktiskt är olagligt att daska, kan vi jobba på ett annat sätt?'. R6

En annan socialarbetare tog upp ett begrepp som brukar användas av hen för att göra saker tydligt i familjesamtal. Dessa begrepp var hårdvara och mjukvara. Detta för att för sig själv och familjen framför sig göra det tydligt kring vilka regler och lagar som måste följas i form av hårdvaran, exempelvis om det är så att familjen gjort saker i hemlandet som inte är lagligt i Sverige. Kring hårdvaran säger socialarbetaren det här.

"Jag brukar använda begreppen hårdvara, mjukvara i familjebehandling som metaforer liksom för... hårdvaran kan vi inte rucka på, den kan vi inte, det är lagen liksom, den säger såhär och det måste vi förhålla oss till. Annars begår vi ett lagbrott och då kan konsekvenserna bli detta". R4

Mjukvaran beskrivs av respondenten som normer i samhället vilket är svårare att förhålla sig till enligt socialarbetaren. Alla kulturer har olika normer och det kan därför bli tydliga krockar när familjerna kommer till Sverige. Kring mjukvaran finns det inget tydligt ramverk för vad som är viktigt att förhålla sig till och ta upp med familjen. Socialarbetaren förklarar därför att det är viktigt att fundera om man ska förhålla sig till normerna på ett speciellt sätt, eller om man ska låta dem vara. Så här beskrev socialarbetaren mjukvara.

"Mjukvaran handlar mer om... och det går också att diskutera i ett kulturellt spektrum att... ja men hur ser vi här på relationer. Hur ser vi på relationellt samspel, vad är viktigt att som förälder, mamma pappa eller hur man nu identifierar sig liksom att, vilka förhållningssätt ska jag ha till mitt barn eller min tonåring. Och vad är viktigt liksom. Där finns också kulturella skillnader i, och inte minst kulturella skillnader i olika fostran till om det är flicka eller pojke som sån... som kan gå in lite i mjukvaroperspektivet att vi här i Sverige har en ide om att vi inte ska skilja på föräldraskapet särskilt mycket. Om det är en flicka eller pojke, utan vi ska fostra våra barn ganska likadant utifrån att vi tänker dels jämlikhet och jämställdhet men också att vi tänker att föräldraskapet är universellt oavsett om det är... vilket kön barnet identifierar sig som. Så... och det är ju mjukvara". R4

En annan socialarbetare beskrev skiljandet mellan personliga värderingar i det professionella mötet så här.

“jag försöker väl ändå ha ett öppet sinne, sen absolut nu kan jag gå ut ur ett samtal, men när jag pratar med mina kollegor eller när jag pratar hemma sådär så kan jag ju ifrågasätta vissa familjers val, och vissa kulturer också säkert och vissa religioner och även den religion vi ska efterleva här i Sverige” R1

I hanterandet av kulturer görs därför en distinktion mellan vad som är lagstiftat, beskrivet som hårdvaran och vad som är mer normbaserat, beskrivet som mjukvara. Hårdvaran blir därför något som alltid måste bemötas och uppmärksammas, oavsett om det är kulturellt betingat eller inte, medan mjukvaran är mer kontextberoende. Jonas De Keersmaecker et al. (2024) beskrev i sin artikel kring mångkulturalismens strävan kring att alla kulturer bör tas i beaktande, men att ingen kultur ska hållas högre än någon annan utan alla ska vara likvärdiga (De Keersmaecker et al. 2024 s.71). När socialarbetarna beskriver mjukvara och skiljandet mellan personliga värderingar i det professionella mötet kan detta liknas med De Keersmaeckers et al. beskrivningar kring att ingen kultur ska hållas högre än någon annan. Socialarbetarna kan ha funderingar om saker som de personligen inte håller med om kring familjernas sätt att vara, men det är inget som socialarbetarna i sin professionella roll ska gå in och rota i. Alla familjer måste få lov att leva det liv som passar dem bäst. Gällande hårdvaran måste dock kulturen bemötas om den motsätter sig lagen, tanken om att alla kulturer bör ses som likvärdiga måste därmed kompromissas.

Alfred Schütz (1999) teori kring det föreliggande syftet och Berger och Luckmanns (1999) teori kring institutionella roller kan användas även för att förstå socialarbetarnas förhållning till mångkulturalism. Utifrån socialarbetarnas biografiska situation och roll kan socialarbetarnas agerande påstås påverkas bland annat av deras kulturella bakgrund, erfarenhet och uppväxt samt av sin institutionella roll som socialarbetare. I rollen som socialarbetare kan uppgifter såsom att skydda familjen och barn samt följa lagen konstateras som viktiga. Detta medför att aspekter relaterade till exempelvis barnets mående eller brott mot lagen såsom barnaga särskilt måste tas hänsyn till och blir därmed extra relevanta i socialarbetarens tolkning av situationen. Detta kan bidra med en förklaring till socialarbetarnas distinktion mellan “hårdvara och mjukvara”, då vissa aspekter oavsett om de tillhör kultur eller inte, utifrån detta inte kan ignoreras. Vidare kan resonemangen kring mjukvara också förstås utifrån den biografiska situationen. Då mjukvaran inte har lika tydligt ramverk kan den hävdas påverkas mer utefter vilka normer socialarbetaren själv har och anser som viktiga att eftersträva. Dessa kan dels grunda sig i yrkesrollen och normer som förmedlats under utbildningen, men kan även komma från sina egna normer och

erfarenheter då dessa också påverkar hur socialarbetaren sorterar relevans i olika situationer utefter det föreliggande syftet.

Yrkesrollens förväntningar på ett individuellt anpassat förhållningssätt utefter klientens hela situation kan även bidra med en förklaring till hur respondenterna i studien resonerar kring färgblindheten. Att inte uppmärksamma kultur är att inte uppmärksamma en del av identiteten. Samtidigt kan ett för stort fokus på kultur påstås förhindra en beaktning av resterande aspekter som kan påverka en individs situation, vilket förklarar respondenternas betoning av inte heller generalisera utefter kultur. Detta resonemang går även delvis att återfinna hos respondenterna exempelvis då en socialarbetare påpekar.

“...kulturellt färgblind kan man någonsin vara det? Och varför ska man vara det? Det är som att du är liksom, man tar ju bort en del av folks identitet” R6

6. Slutdiskussion

Denna studie har bidragit med insikt hur socialarbetare i arbetet med familjer förhåller sig till kultur och mångkulturalism i det praktiska arbetet. Sammanfattat kan alla socialarbetare initialt inneha en negativ syn på anpassningar och “kompetens” kring kultur. Denna negativitet kopplas dock främst till idén om att inneha förutfattade antaganden om kultur. Vid fortsatt diskussion kan en viss kompetens utläsas förespråkas av socialarbetarna. Denna kompetens betonar en nyfikenhet och ödmjukhet inför kulturer, men den avvisar inte tanken om att vissa kunskaper är användbara. Exempelvis kan kunskaper om vissa strukturella aspekter, samt kring normer och hyfs anses användbara för att anpassa sitt förhållningssätt och nyfikenhet till att gynna förståelsen och respekten gentemot familjerna. En viss form av kulturell kompetens byggd på en typifiering av vissa kulturella aspekter kan därmed påpekas återfinnas hos socialarbetarna även om denna inte strikt benämns uttryckligen. Resultaten pekar på att en breddad förståelse av kulturell kompetens som inkorporerar nyfikenhet och ödmjukhet balanserat med särskild typifierad kunskap kan vara värd att eftersträva i mötet med kulturer. Detta kan bekräfta idéerna av den nya formulering av kulturell kompetens som diskuteras i den tidigare forskningen, exempelvis av Danso (2018).

Synen kring den kulturella kompetensen återspeglar sig även i socialarbetarnas resonemang kring mångkulturalism. Ett tydligt resonemang kring alla kulturers lika värde återfinns hos alla socialarbetare, dock anses färgblindhet inte vara ett lämpligt förhållningssätt i yrkesrollen. Kultur bör uppmärksammas och bemötas där det krävs, annars riskerar viktiga delar av familjers situation att falla bort. Dock likt resonemanget kring vikten av att inte göra antaganden utifrån kultur nämnt kring den kulturella kompetensen återfinns också en vikt i att endast bemöta de kulturella aspekter som behövs utifrån sammanhanget och den svenska lagens kontext. Annars ska alltid ett individuellt förhållningssätt mot familjen upprätthållas. Dessa upptäckter väcker stort intresse. Dels då de går emot delar av de aspekter som lyfts i tidigare forskning kring ett färgblint bemötande som diskuterats i den svenska kontexten av Eliassi (2015; 2017). Dels för att de bidrar med en unik insikt i faktiska socialarbetares upplevelser.

Resultaten kan samtidigt tyda på vikten i att framöver fortsätta undersöka socialarbetarnas egna tolkning och förståelse över sitt arbete gentemot kultur, för att få en breddad förståelse över yrkesverksammas faktiskt upplevda situation. Värt att notera är dock att denna undersökning grundats i ett litet urval på sex stycken intervjuer. Urvalet har samtidigt endast bestått av socialarbetare verksamma i arbetet med familjer vilkas uppgifter därmed skiljer sig från andra socialarbetares. Detta innebär i sin tur att andra socialarbetare kan inneha ett annorlunda förhållningssätt kring kultur än det som nämns i studien. Detta pekar återigen på vikten av att undersöka uppfattningen kring kultur i en vidare kontext med ett urval som kan inkludera fler socialarbetare för att bilda en förståelse för om detta resultat skiljer sig mellan yrkesgrupper eller om detta resultat är unikt för detta urval. Det kan samtidigt påpekas saknas en bred förståelse kring huruvida socialarbetare själva upplever och resonerar kring kultur. Därav bör framtida forskning fortsätta kartlägga yrkesverksammas egna upplevelser och förståelser för att vidare kunna konkretisera begreppets innebörd för de människor som bemöter det. Denna studie har även grundats i socialarbetarnas egna upplevelser. En annan viktig aspekt i bemötandet av kultur är givetvis även brukarna och familjernas upplevelse. Ett stort intresse kan därför påpekas i att även i framtida forskning undersöka brukarnas upplevelser av socialarbetares bemötande och förhållningssätt gentemot kultur.

Referenser

Azzopardi, Corry & McNeill, Ted (2016) From cultural competence to cultural consciousness: Transitioning to a critical approach to working across differences in social work. *Journal of Ethnic & Cultural Diversity in Social Work: Innovation in Theory, Research & Practice*. 25(4), 282–299.

Bengtsson, Jan (1998) *Fenomenologiska utflykter: människa och vetenskap ur ett livsvärldsperspektiv*. Göteborg: Daidalos.

Benhabib, Seyla (2004) *Jämlikhet och mångfald: demokrati och medborgarskap i en global tidsålder*. Göteborg: Daidalos.

Berger, Peter L & Luckmann, Thomas (1999) *Kunskapssociologi*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Bornstein, Marc H. (2012) Cultural Approaches to Parenting. *Parenting: Science & Practice*. 12(2/3), 212–221.

Bryman, Alan (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Brömssen, Kerstin von (2003) *Tolkningar, förhandlingar och tystnader : elevers tal om religion i det mångkulturella och postkoloniala rummet*. Göteborg : Acta Universitatis Gothoburgensis.

Danso, Ransford. (2018) Cultural competence and cultural humility: A critical reflection on key cultural diversity concepts. *Journal of Social Work*. 18(4). 410–430.

De Keersmaecker, Jonas, Katharina Schmid, Arne Roets & Namrata Goyal (2024) Rationally blind? Rationality polarizes policy support for colour blindness versus multiculturalism. *British Journal of Social Psychology*, Vol 63(1). 70-86.

Eldén, Sara (2020) *Forskningsetik: vägval i samhällsvetenskapliga studier*. Upplaga 1 Lund: Studentlitteratur.

Eliassi, Barzoo (2015) Constructing cultural Otherness within the Swedish welfare state: The cases of social workers in Sweden. *Qualitative Social Work*, 14(4). 554-571–571.

Eliassi, Barzoo (2017) Conceptions of Immigrant Integration and Racism Among Social Workers in Sweden. *Journal of Progressive Human Services*. 28(1). 6-35.

Johnson, Yvonne. M. & Munch, Shari. (2009) Fundamental Contradictions in Cultural Competence. *Social Work*. 54(3). 220–231.

Lill, Linda. & Jacobson Pettersson, Helene. (2019) Teaching ethnicity in social work education: Teachers' experiences in Sweden. *Social Work Education*. 38(1). 34-46.

Mohamed, Omar. (2024) A Systematic Literature Review With Racially Minoritised People Using Family Group Conferencing in England. *Practice: Social Work in Action*. 36(1). 19-37.

Muslih, Muslih (2017) Empowering Teacher of Religious Education in Multicultural Society. *Walisongo: Jurnal Penelitian Sosial Keagamaan*. 25(1).173-202.

Owens, Chastity.L. & Milam, Brooks, K. (2023) Cultural competence in social work education: a content analysis of MSW practice syllabi. *Journal of Ethnic and Cultural Diversity in Social Work*.

Park, Yoosun (2005) Culture as Deficit: A Critical Discourse Analysis of the Concept of Culture in Contemporary Social Work Discourse. *Journal of Sociology and Social Welfare*, 32(3). 11-34.

Samhällsvetenskapliga fakulteten, Lunds Universitet (2018) *SGSOC, Socionomprogrammet, 210 högskolepoäng Bachelor of Science Programme in Social Work, 210 credits*.

<https://lubas-uplan.lu.se/utbildningsplaner/pdf/id/dd2699f5-c8f0-42ff-b647-21696defee99?lang=swe> [Hämtat: 2024-05-20].

Schütz, Alfred (1999) *Den sociala världens fenomenologi*. Göteborg: Daidalos AB.

Simon-Kumar, Rachel, Priya A. Kurian, Faith Young-Silcock & Nirmala Narasimhan (2017) Mobilising culture against domestic violence in migrant and ethnic communities: practitioner perspectives from Aotearoa/New Zealand. *Health & Social Care in the Community*. 25(4). 1387–1395.

Volckmar-Eeg, Maria G., & Enoksen, Elisabeth. (2020) Navigating the multifaceted landscape of culture and social work: A qualitative evidence synthesis of cultural competence and cultural sensitivity in practice. *Journal of Comparative Social Work*. 15(2). 101-126..

Wikström, Hanna (2013) Ett postkolonialt perspektiv på sociala problem. I: Anna Meeuwisse & Hans Swärd (red.) *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur & Kultur.